

Analýza volnočasových aktivit dětí a mládeže ve vybraném regionu

Bc. Janka Martinická

Diplomová práce
2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Bc. Janka Martinická
Osobní číslo: H140289
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Forma studia: kombinovaná

Téma práce: Analýza volnočasových aktivit dětí a mládeže ve vybraném regionu

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti výchovy, volnočasových aktivit, pedagogiky volného času a mimoškolní výchovy.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KOMINAREC, I. 2003. Úvod do pedagogiky voľného času. Prešov: Grafotlač, 2003. 110 s. ISBN 80-968608-5-2.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. 2004. Pedagogika voľného času. Výchova mimo vyučovania v pedagogickej teórii a praxi. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 307 s. ISBN 80-223-1930-9.

PÁVKOVÁ, J. et al. 2002. Pedagogika voľného času. Teória, prax a perspektívy výchovy mimo vyučovania a zariadení voľného času. Praha: Portál, 2002. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

ZELINA, M. 2011. Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa. Bratislava: IRIS, 2011. 241 s. ISBN 9788089256600.

ZELINOVÁ, M. 2012. Voľný čas efektívne a tvorivo: teória a prax výchovy mimo vyučovania. Bratislava: Iura edition, 2012. 146 s. ISBN: 9788080784799.

Vedoucí diplomové práce:

PaedDr. Andrea Kubalíková, PhD.

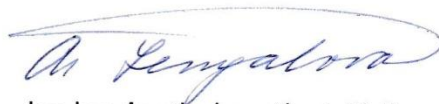
Datum zadání diplomové práce:

1. prosince 2015

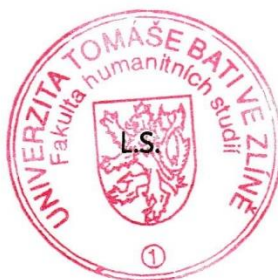
Termín odevzdání diplomové práce:

15. dubna 2016

Ve Zlíně dne 1. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně05.04.2016

.....Mantoučka

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práca sa zameriava na analýzu trávenia voľného času detí a mládeže vo vybranom regióne. Teoretická časť je venovaná voľnému času, jeho funkciám, dimenziám, špecifikám a samotnej organizácii voľného času. Ďalej sa zaoberá aspektmi výchovy vo voľnom čase, jej jednotlivými formami a metódami, definuje jednotlivé zariadenia a opisuje predošlé výskumy v danej problematike. V empirickej časti sme kvantitatívnym výskumom prostredníctvom dotazníkov skúmali ako deti a mládež trávia svoj voľný čas či už podľa rodovej príslušnosti, miesta bydliska alebo podľa jednotlivých organizačných foriem.

Kľúčové slová: voľný čas, deti a mládež, výchova vo voľnom čase, záujmové činnosti, zariadenia voľného času, pedagogika voľného času

ABSTRACT

The thesis is focused on how children and young people spend their leisure time in the region selected. The theoretical part thereof is dedicated to the leisure time, its functions, dimensions, specifics and the very organization of the leisure time. It further looks into the aspects of education in leisure time, its individual forms and methods, defines individual facilities and describes previous researches in the field. How children and young people spend their leisure time according to their ancestry, residence or individual organizational forms was quantitatively researched *via* questionnaires in the empirical part of the thesis.

Key words: leisure time, children and young people, education in leisure time, hobbies, leisure time facilities, leisure time pedagogy

Touto cestou by som chcela poďakovať mojej školiteľke diplomovej práce PaedDr. Andrei Kubalíkovej, Ph.D. za poskytnutie cenných rád a konzultáciách a za odborné vedenie pri jej vypracovávaní. V neposlednej rade by som sa chcela poďakovať všetkým žiakom, ktorí sa zúčastnili môjho výskumu.

Prehlasujem, že odovzdaná verzia diplomovej práce a verzia elektronická nahraná do IS/STAG sú totožné.

„Schopnosť múdro vyplniť voľný čas je najvyšším stupňom osobnej kultúry.“

(B. Russel)

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VOĽNÝ ČAS	13
1.1 VYMEDZENIE ZÁKLADNÝCH POJMOV	13
1.1.1 História voľného času	14
1.2 FUNKCIE VOĽNÉHO ČASU	14
1.3 ŠPECIFIKÁ VOĽNÉHO ČASU DETÍ A MLÁDEŽE	17
1.3.1 Konceptia rozvoja práce s mládežou v období 2016 – 2020.....	20
2 ASPEKTY VÝCHOVY VO VOĽNOM ČASE	24
2.1 STREDNÝ ŠKOLSKÝ VEK (11-15 ROKOV)	24
2.2 STARŠÍ ŠKOLSKÝ VEK (15-20ROKOV).....	25
2.3 VÝCHOVA VO VOĽNOM ČASE.....	26
2.4 PRINCÍPY VÝCHOVY VO VOĽNOM ČASE	28
2.5 FORMY VÝCHOVY VO VOĽNOM ČASE.....	29
2.6 VÝCHOVA V ČASE MIMO VYUČOVANIA V ŠKOLSKOM SYSTÉME V SR.....	34
2.6.1 Škola – základný článok výchovy vo voľnom čase	35
2.6.2 Základná umelecká škola	36
2.6.3 Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia.....	36
2.7 VOĽNÝ ČAS VO VÝSLEDKOVÝCH VÝSKUMOV.....	39
II PRAKTICKÁ ČASŤ	43
3 EMPIRICKÁ ČASŤ	44
3.1 VÝSKUMNÉ CIELE.....	44
3.2 VÝSKUMNÉ OTÁZKY.....	44
3.3 VÝSKUMNÉ HYPOTÉZY	45
3.4 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMNEJ METÓDY	45
3.5 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMNÉHO SÚBORU.....	46
4 VÝSLEDKY A OVERENIE HYPOTÉZ	47
5 DISKUSIA A OVERENIE HYPOTÉZ	74
6 ODPORÚČANIA PRE PRAX	76
ZÁVER	77
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	79
ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK	83
ZOZNAM OBRÁZKOV	84
ZOZNAM TABULIEK	85
ZOZNAM PRÍLOH	86

ÚVOD

Voľný čas sa v poslednom období stal jednou zo základných dimenzií života jednotlivca, jeho skupín, celej spoločnosti. Stal sa súčasťou osudu človeka a ovplyvnil jeho rodinný, pracovný i občiansky život, rozšíril sféru ľudskej slobody, dobrovoľnosti a svojvoľného rozhodovania.

Voľný čas má významné postavenie aj pri rozvoji osobnosti človeka, hlavne v období detstva a mladosti. Ako sa naučiť hospodáriť s voľným časom? Naučí sa to sám od seba, alebo potrebuje, aby ho niekto viedol, bol mu príkladom. Základ je určite v rodine, deti napodobňujú rodičov, v značnej miere preberajú ich životný štýl a tak aj spôsob trávenia voľného času. Sú však aj iné vplyvy, ktoré môžu veľmi výrazne pôsobiť na jedinca a spôsob hospodárenia s voľným časom. Patrí medzi ne škola, učitelia, rovesníci, kamaráti, susedia, známi, médiá, literatúra. Existujú však inštitúcie a organizácie, ktorých pracovnou náplňou je pôsobiť na deti a mládež vo voľnom čase a naučiť ich voľný čas racionálne využívať.

Poznanie špecifických potrieb detí a mládeže, analýza trávenia ich voľného času je veľmi dôležitá pre prácu s touto cieľovou skupinou. Schopnosť identifikovať ich potreby, porozumieť im, prináša výrazné zníženie rizika sociálno-patologických javov. Dostatok komplexných a ucelených informácií o problematike trávenia voľného času detí a mládeže môže výrazne uľahčiť prácu s touto skupinou a nasmerovať ich pre plnohodnotný a zmysluplný život v našej spoločnosti.

Voľný čas sa v poslednom období stal jednou zo základných dimenzií života jednotlivca, jeho skupín, celej spoločnosti. Stal sa súčasťou osudu človeka a ovplyvnil jeho rodinný, pracovný i občiansky život, rozšíril sféru ľudskej slobody, dobrovoľnosti a svojvoľného rozhodovania.

V práci poukážeme na to, že pre deti a mládež je veľmi dôležité, ako a kde trávia svoj voľný čas. Zameriame sa na význam inštitúcií a na ich vplyv na formovanie osobnosti a podporu pri dosahovaní plnohodnotného a kvalitného života, a to s ohľadom na ich špecifické potreby.

V empirickej časti sa zaoberáme analýzou trávenia voľného času detí a mládeže. Ako výskumný nástroj používame pozorovania a dotazníky. Prieskum uskutočňujeme na vybraných základných školách a centrách voľného času.

O problematike trávenia voľného času detí a mládeže píše mnoho autorov, k najznámejším patria Pávková Jiřina, Hájek Bedřich, Kratochvílová Emília, Hofbauer Břetislav, Zelinová Milota, Bartoš Milan, Babiaková Simoneta a ďalší.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VOLNÝ ČAS

V starovekom Grécku sa voľný čas chápal ako miera ľudského šťastia. V dnešnej uponáhľanej dobe je nesmierne dôležité, aby každý z nás mal čas sám pre seba, čas na relax, aby vedel aktívne využívať svoj voľný čas. Voľný čas je dôležitou súčasťou nášho života a jeho kvalitné a zmysuplné využívanie má stále narastajúci význam.

1.1 Vymedzenie základných pojmov

V literatúre nájdeme viacero definícií pojmu voľný čas. Uvedieme si niektoré z nich.

„Voľný čas chápeme ako čas, ktorý má človek k dispozícii pre seba mimo svojich povinností na seba vyjadrenie, sebarealizáciu i rozvoj osobnosti podľa vlastných potrieb a záujmov“ (Kratochvílová, 2010, s. 82). Uvedieme si aj inú definíciu od tejto autorky, ktorá hovorí, že voľný čas je čas na oddych, regeneráciu psychických a fyzických síl, na relaxáciu po skončení všetkých povinností, ktoré vyplývajú zo sociálnych rolí každého človeka.

„Voľný čas znamená priestor pre oddych, rekreáciu, zábavu, spoločenské kontakty, pre sebarealizáciu na základe vlastných potrieb a podľa vlastných predstáv“ (Kratochvílová, 2000, s. 12-13).

Průcha, Walterová, Mareš uvádzajú, že voľný čas môžeme chápať ako opak doby nutnej práce a povinností a doby, ktorá je potrebná k reprodukcii síl. Je to doba, kedy si svoje činnosti môžeme slobodne vybrať, robíme ich dobrovoľne a radi a prinášajú nám pocit uspokojenia a uvoľnenia (Průcha, Walterová a Mareš, 2003, s. 274).

Podobne definujú voľný čas aj Pásková, Zelenka, ktorí hovoria, že je to *„čas v ktorom človek nevykonáva činnosti pod tlakom pracovných záväzkov alebo z nutnosti zachovania svojho biologického alebo rodinného systému“* (Pásková, Zelenka, 2012,).

Pod pojmom voľný čas chápeme *„čas, ktorý nám zostane po splnení pracovných a školských povinností a nevyhnutných činností, ktoré sú spojené s našou osobnou hygienou, spánkom a jedlom“* (Zelinová, 2012, s. 12).

Hájek, Hofbauer a Pávková považujú za voľný čas dobu, ktorú máme k dispozícii po splnení biofyziológických potrieb a povinností pre činnosti sebaurčujúce a seba vytvárajúce (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 10).

1.1.1 História voľného času

Voľný čas ako súčasť života človeka existoval už od veľmi dávnych čias. Charakter a rozsah voľného času ovplyvňovali *vnútorné faktory* ako sú napr. úroveň poznania človeka, jeho vlastná aktivita a orientácia na rôzne zájmy a jeho vnímanie a chápanie voľného času a *vonkajšie faktory* ako sú sociálne zloženie a ekonomika spoločnosti, jej kultúrna úroveň, výchovné vplyvy.

Ľudia už v staroveku aktívne využívali svoj voľný čas. Svedkom toho sú napríklad archeologické objavy rôznych výrobkov, ktoré neslúžili ako pracovné nástroje a praktické pomôcky, ale naznačovali, že ľudia už v dávnoveku disponovali voľným časom, ktorý venovali výlučne sebe.

Prvé písomné zmienky o voľnom čase nachádzame už v Antike v dielach gréckych filozofov. Voľný čas bol výsadou slobodných ľudí. Podobne v stredoveku jedným z najčastejších spôsobov využívania voľného času boli kresťanské obrady. V 14. a 16. storočí v období renesancie rozkvitá umenie, veda, šport a telovýchova. Voľný čas začína mať aj pedagogický rozmer. V 19. storočí sa postupne z mimopracovného času vyčlenil voľný čas. Už v tomto období vznikajú prvé spolky a združenia zamerané na zmysluplné využívanie voľného času. Svoju činnosť začínali vyvíjať charitatívne spolky, telovýchovné organizácie a kresťanské združenia (Babiaková, 2007, s. 14).

1.2 Funkcie voľného času

Voľný čas je dôležitou a významnou súčasťou života. Má v sebe potenciál veľkého významu i dosahu a z toho vyplývajú jeho dôležité funkcie pre jednotlivca a spoločnosť. Uvádzame vymedzenie funkcií voľného času podľa rôznych autorov:

Pávková, J. a kol. (2002) uvádza výchovno-vzdelávaciu, zdravotnú, sociálnu a preventívno-rozvojovo zameranú funkciu.

Kratochvílová, E. (2010) definuje zdravotno-hygienickú, formatívno-výchovnú, sebarealizačnú, socializačnú a preventívnu funkciu.

Podľa Čápa (1997) sú to odpočinok, zábava a rozvoj osobnosti.

Fišerová, V., (2009) špecifikuje tieto tri funkcie: inštrumentálna, humanizačná a zábavná.

Na základe aspektov funkcií voľného času je potrebné si uvedomiť, že z objektívnych spoločenských potrieb dochádza k vzniku zásad systémov aktivít a zariadení voľného času detí a mládeže:

- dobrovoľnosť
- demokratizmus
- otvorenosť
- široké rozpätie pôsobnosti
- výchova k demokratickému občianstvu
- pôsobenie v rôznych sociálnych prostrediach (rodina, škola, obec) (Fišerová, 2009 s. 10).

Zdravotno-hygienická funkcia

Masariková (2002) ju definuje ako rekreačno-relaxačnú. Táto funkcia je významná tým, že voľný čas prispieva k zdravému telesnému a duševnému vývinu človeka. Spočíva v dodržiavaní psychohygienických zásad, v striedaní činností rôzneho druhu, v striedaní práce a odpočinku, v striedaní organizovaných a povinných činností s činnosťami spontánnymi a dobrovoľnými. Platí to pre ľudí všetkých vekových kategórií.

Brindza (1984) hovorí o kompenzačnej funkcii voľného času v zmysle základného biologického zákona-zákona rytmu. Protihodnota voľného času má zodpovedať predchádzajúcej vynaloženej fyzickej alebo psychickej námahe v pracovnom zaťažení (Babiaková, 2007, s. 11).

Formatívno-výchovná funkcia

Táto funkcia spočíva v aktívnom a cieľavedomom vytváraní možností, príležitostí na ovplyvňovanie formovania, výchovu, rozvoj osobnosti – jej potrieb, záujmov, schopností, návykov, tvorivosti, motivácie, mravných vlastností charakteru, pozitívneho vzťahu ku hodnotám a hodnotovým orientáciám. Na to sú často lepšie podmienky, vhodnejšia klíma vo voľnom čase ako na vyučovaní v škole a v rodine (Kratochvílová, 2010, s. 86).

Prostredníctvom tejto funkcie voľného času môže človek získať veľa nových informácií, poznatkov, zručností a návykov. Rozvíja sa jeho poznanie v rôznych oblastiach spoločenského života, kultúry, vedy, techniky, prostredníctvom médií, odbornej literatury a účasti na rôznych voľnočasových podujatiach. Ovplyvňované sú jeho hodnoty, postoje,

mravné vlastnosti a životný štýl. Funkciu limitujú faktory ako sú vek, pohlavie, zdravotný stav, regionálne zvláštnosti a pod. (Masariková, 2002, s. 87).

Sebarealizačná funkcia

Kosová (2000, s. 74) v teórii rozvoja osobnosti žiaka hovorí o jeho socializácii a personalizácii. Ide o uspokojovanie potrieb a záujmov dieťaťa, jeho sebaspoznávanie, sebadôveru, sebaúctu, sebakritiku, sebamotiváciu, sebakontrolu, sebaovládanie, sebavyjadrenie, sebazdokonaľovanie, ktoré sa rozvíja prostredníctvom voľnočasových aktivít. Tu môžu uplatniť svoje predstavy, túžby, potreby, záujmy a individuálne predpoklady. Kratochvílová uvádza, že uspokojovať individuálne potreby a zájmy možno v rozličných aktivitách, v pozitívnom aj negatívnom charaktere, v zmysluplnej, užitočnej činnosti ale aj v nevhodnom konaní, v protispoločenskej činnosti (Kratochvílová, 2010, s. 85).

Socializačná funkcia

Socializačná funkcia znamená, že človek potrebuje tráviť svoj voľný čas v rôznych formálnych a neformálnych skupinách. Je nutné vytváranie podmienok pre širšie rovesnícke a ďalšie sociálne kontakty a nadväzovanie sociálnych vzťahov, napr. pri organizovaných akciách, letných táboroch, pri rozličných hrách, výletoch, besedách, súťažiach alebo v záujmových útvaroch. Takisto inštitúcie pre výchovu mimo vyučovania majú veľmi dôležitú sociálnu funkciu. Súčasťou tejto funkcie je aj nácvik komunikatívnych zručností, rozvoj sociálnych kompetencií a zoznamovanie sa s pravidlami spoločenského správania (Pávková, 2002, s. 46).

Preventívna funkcia

Prevenca negatívnych javov sa v spoločnosti zvyčajne chápe v troch rovinách:

1. Primárna prevencia je určená celej populácii, najmä jej nerizikovej časti.
2. Sekundárna prevencia je zameraná na kriminálne rizikových jedincov a skupiny.
3. Terciálna prevencia sa usiluje o zabránenie recidivy u tých jedincov, ktorí už boli negatívnymi javmi zasiahnutí.

Výchovné aktivity musia zahŕňať preventívnu aj rozvojovú zložku, aby sme zabránili sociálno-patologickým vplyvom na deti a mládež (Babiaková, 2007, s. 13).

Kratochvílová hovorí, že využívanie voľného času v aktivitách, v záujmovej činnosti a inej primeranej pozitívnej činnosti v kolektívoch, ktoré prinášajú uspokojenie, radosť,

významne ovplyvňuje utváranie hodnôt a hodnotových orientácií osobnosti a tým eliminuje účasť na negatívnej činnosti (Kratochvílová, 2010, s. 76).

Humanistická funkcia

K uvedeným funkciám by sme mali priradiť aj humanistickú funkciu voľného času. Spôsob trávenia voľného času môže byť prostriedkom humanizácie spoločenského života vo všeobecnosti, ale aj humanizácie výchovy. Výchova vo voľnom čase môže človeka urobiť ušľachtilým, priateľským, dobrotivým, dôstojným a slobodným... (Babiaková, 2007, s. 13).

1.2.1 Dimenzie voľného času

Na konferencii v Oslo v 80. rokoch bola prvý krát definovaná podstata trávenia voľného času. Podľa UNESCO sa voľný čas vyznačuje dimenziami z pohľadu:

- ❖ ekonomického – voľný čas vymedzený voči času a práci
- ❖ sociologického – voľný čas asociovaný s aktivitou, spokojnosťou
- ❖ sociálno-psychologického – čas pre realizáciu osobnosti
- ❖ psychologického – čas pre realizáciu zvláštneho štýlu života, v ktorom sa človek realizuje.

Trávenie voľného času je stále predmetom výskumu a skúmania so zameraním na jednotlivé hradiska voľného času ČERTÍK a FIŠEROVÁ, 2009, s. 18).

1.3 Špecifiká voľného času detí a mládeže

Ako uvádza Brindza (1984) pri zvláštnostiach voľného času detí si musíme charakterizovať sociálnu vekovú skupinu detí z biologického a fyziologického hľadiska najmä fyzickým rastom a psychologickým rozvojom. Jedná sa o vekovú kategóriu detí, ktorá je ohraničená hornou hranicou približne 14-15 rokov. Z hľadiska spoločenského postavenia je typická nesamostatným postavením v spoločnosti a veľkou závislosťou na rodine a spoločnosti. Dieťa vyrastá v určitom prostredí, v ktorom sa realizuje proces socializácie, kde sa deti učia poznávať spoločenské normy a hodnoty, aby v budúcnosti mohli zastávať určitú pozíciu v spoločnosti. Aj pri uvedomení si rozdielnosti vplyvov mesta a dediny, mestá dávajú deťom možnosti kultúrnych vplyvov, dedinské prostredie

zase ponúka viac možností pobytu v prírode a aktívneho pohybu. Pre súčasnú dobu je charakteristický vplyv masovokomunikačných prostriedkov- internet, počítače, televízia, rádio, ktoré však pôsobia rovnako na mestské i dedinské deti.

Na formovaní dieťaťa sa spolupodieľa tiež pôsobenie ľudí v okolí dieťaťa. Ide predovšetkým o rodinu, rodičov, súrodencov, starých rodičov, priateľov a známych. Prostredníctvom malých sociálnych skupín je dieťa zaradované do širšej spoločnosti a je mu vyhradená určitá sociálna rola. Deti trávajú významnú časť voľného času s vrstovníkmi, kamarátmi, spolužiakmi a priateľmi. Špecifickým javom je detská vrstovnícka kultúra spájajúca detské generácie s tradíciami minulých detských generácií. Modely správania, ktoré skupina rovnako starých vrstovníkov ponúka, nebývajú tak vzdialené a nedostupné ako modely ponúkané dospelými predstaviteľmi rôznych výchovných inštitúcií. Vzory vrstovníkov sú veľmi silne a hlavne čitateľé (Brindza, 1984, s. 62).

1.4 Problematika voľného času detí a mládeže

Vo sfére voľného času detí a mládeže nájdeme všetky druhy aktivít ako u dospelých, ale tri stránky – zábava, kompenzácia a rozvoj osobnosti vystupujú u detí inak. Výskumy voľného času detí potvrdzujú, že veľká časť detí venuje väčšinu voľného času konzumným aktivitám a neúčelným pasívnym formám zábavy. Nadmerné množstvo času strávené pri televízii sledovaním akčných filmov a iných programov nevhodných pre deti, čas strávený pri brakových počítačových hrách pôsobia na osobnosť detí negatívne. Rodičia ale aj škola a ďalší činitelia, ktorí na deti pôsobia, by ich mali učiť vyberať si programy a nesledovať všetko čo im príde pred oči.

Za obsah voľného času detí by sme mali považovať:

- duševnú a telesnú rekreáciu ako ďalší odpočinok nad mieru nevyhnutnej regenerácie síl (vychádzky, výlety, príležitostné športové činnosti, rekreačná, kultúrna a estetická činnosť, čítanie, počúvanie hudby, denný spánok, chodenie po meste a pod.)
- zábavu ako rozptýlenie z nudy a jednotvárnosti, pobavenie, vybočenie z bežného života (hry, zábavné atrakcie, tance, spoločenské zábavy, zberateľstvo a pod.)
- činnosti slúžiace na ďalšie vzdelávanie, uspokojovanie a rozvoj záujmov, schopností, nadania a talentov, to znamená činnosti, ktoré nevyžaduje škola ani

rodičia, ale dieťa ich vykonáva dobrovoľne a vychádzajú z jeho vlastného rozhodnutia, záujmov, záľub (kurzy, záujmové krúžky, štúdium odbornej literatúry, návštevy múzeí a pod.)

- dobrovoľnú spoločenskú činnosť a účasť na spoločenskom dianí (návštevy priateľov, kamarátov, činnosť v niektorej z detských organizácií a iné formy detských spoločenských vzťahov, verejnoprospešná a charitatívna činnosť (Babiaková, 2007, s. 24).

1.5 Organizácia voľného času

Trávenie voľného času má dve roviny:

- organizovanú
- spontánnu

Spôsob trávenia voľného času ovplyvňuje veľká rada rôznych skutočností a okolností, ale vždy predstavuje slobodnú voľbu jedinca pre akú aktivitu sa napokon rozhodne. Typické aktivity voľného času sú rôzne záujmové činnosti, ako napríklad návšteva kín, divadiel, zberateľstvo, športové aktivity, cestovanie, turistika a podobne.

Organizovanosť aktivít vo voľnom čase môžeme rozdeliť do troch základných skupín:

- činnosť spontánnu (na otvorených ihriskách a športoviskách)
- činnosť záujmová (športové turnaje, prednášky, divadelné predstavenia, exkurzie, výlety)
- činnosť pravidelná (celoročná, športové krúžky, kurzy).

Pri spontánných aktivitách si sám jedinec volí vybranú aktivitu a aj spôsob jej realizácie.

Organizovanú formu aktivít ponúkajú formálne organizácie. Pokiaľ vyhovujú potrebám jedinca, volí si ju na základe slobodného rozhodnutia. Organizáciou sa zaoberajú komerčné aj nekomerčné organizácie, napríklad dobrovoľné, studentské, armádne, viacúčelové kluby a podobne (Čertík a Fišerová, 2009, s. 11).

1.6 Pedagogika voľného času

„Pedagogika voľného času patrí medzi čiastkové disciplíny v sústave pedagogických vied. Buduje svoju vlastnú pedagogickú teliu, analyzuje empirické poznatky z výchovy v čase

mimo vyučovania, výchovy vo voľnom čase v praxi a vo svojej teórii smeruje k praktickému využitiu“ (Kratochvílová, 2010, s. 13).

Pedagogika voľného času sa zaoberá problematikou edukácie vo voľnom čase v škole i mimo nej. Jedná sa o dobrovoľnú ale cieľavedomú činnosť, klasifikovanú podľa záujmu, realizovanú v rôznych zariadeniach a organizáciách voľného času (Babiaková, 2007, s. 27).

V súčasnosti sa presadzujú nové prístupy v chápaní pedagogiky voľného času. Voľný čas by mal byť priestorom na rozvoj a kultiváciu osobnosti, ale v značnej miere sa stáva priestorom podmieňujúcim vznik sociálno-patologických javov. Preto musíme v pedagogike voľného času dať priestor a význam aj výchove pre voľný čas. Cieľom je naučiť deti a mládež zmysluplne využívať voľný čas ako čas pre vlastnú sebarealizáciu, rozvoj osobnosti, svoje záujmy, oddych, relax, zábavu, spoločenské kontakty v rovesníckych skupinách a podobne.

1.3.1 Konceptia rozvoja práce s mládežou v období 2016 – 2020

Konceptia rozvoja práce s mládežou je strategický dokument štátnej politiky, ktorý špecifikuje prioritné ciele štátu v oblasti práce s mládežou do roku 2020. Tvorbe dokumentu predchádzala analýza práce s mládežou a vytýčenie základných cieľov a priorít prostredníctvom regionálnych a celoštátnych konzultácií. Do konzultácií sa zapojili predstavitelia rôznych inštitúcií pôsobiacich v práci s mládežou z celého Slovenska. Konceptia sa delí do piatich tematických okruhov, v ktorých je uvedený popis východiskovej situácie, vízia a konkrétne ciele, ktoré je nutné dosiahnuť do roku 2020. Uvádza sa viacero možných opatrení a v priebehu platnosti sa môžu ukázať aj ďalšie efektívne opatrenia, smerujúce k naplneniu daných cieľov. Pod prácou s mládežou chápeme cieľavedomú činnosť, ktorá reaguje na potreby mladých ľudí a vedie k rozvoju ich osobnosti, aby sa dokázali plnohodnotne uplatniť v živote a spoločnosti. Je založená na dobrovoľnej účasti detí a mládeže, partnerského prístupu a vzájomného rešpektu. Má vytvárať možnosti k rozhodovaniu mladých ľudí o veciach, ktoré sa ich dotýkajú, motivovať ich a prispievať tak k budovaniu spoločnosti. Realizujú ju odborníci, ktorí aktívne pracujú v tejto oblasti a dobrovoľníci. Konceptiu tvoria tieto princípy: práca s mládežou je adekvátna jej aktuálnej situácii a snaží sa naplňať jej potreby; napomáha uplatňovaniu práv mládeže; smeruje k zabezpečeniu kvality života mladých ľudí; uznáva

dôležité miesto mimovládnych organizácií; uplatňuje komplexný prístup k práci s mládežou, ktorý je postavený na partnerstve, spolupráci a integrovanom prístupe mladých ľudí, samospráv, štátnej a verejnej správy, mimovládnych organizácií, ďalších inštitúcií, jednotlivcov, podnikateľov, médií.

Aktuálne potreby mládeže

Súčasnou požiadavkou je práca s mládežou založená na skutočných potrebách mladých ľudí. Na Slovensku sa získavajú údaje o mládeži najmä z výskumov a prieskumov, ktoré tvoria základ. Vydávajú sa v perióde 3 až 4 rokov (2010, 2014, 2017) a sú podkladom strategických dokumentov. Zber údajov a zisťovanie potrieb mládeže na regionálnej úrovni sa realizuje veľmi málo, chýba nezávislá interpretácia zistení a ich využívanie pri opatreniach či grantoch. Pri zisťovaní potrieb je nutné zabezpečiť pohľad odborníkov z rôznych oblastí, vrátane mládeže. Je potrebné zviditeľňovať ich potreby a posilniť ich advokáciu smerom k verejnosti aj zástupcom inštitúcií, ktorých sa táto téma dotýka. Je nutné finančne podporovať prieskumy a výskumy zamerané na zisťovanie ich potrieb.

Kvalitná práca s mládežou

Zvyšovanie kvality v práci s mládežou je celoeurópskym trendom. Expertná skupina EÚ zdefinovala v roku 2015 základné princípy kvality práce s mládežou. Jedna z foriem potvrdzovania kvality na Slovensku je akreditácia programov neformálneho vzdelávania v práci s mládežou. Zároveň v rámci nastavovania kritérií programu „Podpora mládežníckych organizácií“ dostali kritériá kvality oveľa väčšiu váhu. V ostatných organizáciách na úrovni regiónov zatiaľ chýba zhoda na tom, čo tvorí kvalitu v práci s mládežou. Zároveň je potrebná väčšia podpora zavádzania kvality prostredníctvom využívania rozličných nástrojov do praxe a vytvorenie motivačného prostredia, kde by sa organizácie mohli vzájomne inšpirovať.

Organizácie pracujúce s mládežou

V oblasti práce s mládežou pôsobí množstvo organizácií a subjektov. Činnosť celonárodných organizácií, ktoré fungujú na členskom princípe s pravidelnou činnosťou, aj regionálnych organizácií je čiastočne zmapovaná. Tieto sa uchádzajú o zdroje ministerstva prostredníctvom „Programov pre mládež na roky 2014-2020“. V týchto inštitúciách pôsobí veľké množstvo kvalitných ľudí, zväčša dobrovoľníkov. Okrem mimovládnych organizácií sem patria všetky školské výchovno-vzdelávacie zariadenia. Zložitá je situácia centier voľného času, ktoré pôsobia v oblasti regionálnej práce. Právne patria medzi školské

zariadenia, ale na základe vyhlášky by mali vykonávať aj aktivity patriace do práce s mládežou, čo vytvára v praxi množstvo komplikácií. V podpore aktivít pre neorganizovanú mládež by mali zohrávať dôležitú rolu organizácie samosprávy. Významnú úlohu v práci s mládežou zohrávajú aj neformálne skupiny mládeže. Svoje miesto majú v práci s mládežou ďalšie inštitúcie, ktoré vykonávajú aktivity pre mládež, ale patria do iných oblastí napr. komunitné centrá, knižnice, kulturné strediská a podobne.

Financovanie práce s mládežou

Verejné zdroje sú významným zdrojom financovania mládežníckych organizácií. Aj keď financovanie aktivít pre mládež existuje, často je nesystematické. Nie sú zadefinované ciele a priority na základe analýz a zisťovaní potrieb. Zároveň tu je veľký nepomer z hľadiska financií určených na podporu práce s mládežou v porovnaní s financiami určenými na iné aktivity v rámci starostlivosti o deti a mládež mimo vyučovania napr. cez vzdelávacie poukazy. Zmena financovania centier voľného času platná od 1.1.2013 prerozdelila zdroje pôvodne určené iba pre samosprávy, kde fungujú centrá voľného času plošne na všetky samosprávy, bez viazanosti ich využitia pre mládež. V rokoch 2011 – 2015 boli v oblasti práce s mládežou realizované dva národné projekty KomPrax-kompetencie pre prax a Praktik – Praktické zručnosti cez neformálne vzdelávanie v práci s mládežou z Európskeho sociálneho fondu.

Zviditeľňovanie a uznávanie práce s mládežou

Aktivity zamerané na zvýšenie uznania práce s mládežou sú tu už viac ako desať rokov. V rámci Európskej únie vzniklo špecializované centrum na prípravu strategických krokov, ktoré súvisia s uznávaním práce s mládežou (SALTO Recognition). Od roku 2012 pripravila IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže množstvo opatrení na podporu uznania práce s mládežou. Povedomie našej spoločnosti o prínosoch práce s mládežou však zďaleka nedosahuje úroveň iných európskych krajín (Dánsko, Belgicko)

Implementácia, monitoring a sledovanie napĺňania Koncepcie

Za implementáciu Koncepcie rozvoja práce s mládežou na roky 2016 – 2020 je zodpovedné MŠVVaŠ SR a bude ju vykonávať v spolupráci s IUVENTOU – Slovenským inštitútom mládeže a príslušnými rezortmi. Napĺňanie cieľov sa bude uskutočňovať v rámci ich pôsobnosti a kompetencií dostupné na portále: https://www.minedu.sk/data/files/5762_koncepcia_prace_s_mladezou.pdf

2 ASPEKTY VÝCHOVY VO VOLNOM ČASE

Osobnosť každého ľudského jedinca prechádza počas života zložitým vývojom, ktorý je ovplyvňovaný rôznymi činiteľmi. Okrem vrodenných predpokladov zastáva dôležitú úlohu prostredie, ktoré nás obklopuje, najmä sociálne prostredie, významní jedinci a sociálne skupiny. Takisto má veľký vplyv spôsob výchovy, výchovné ciele, metódy a formy, najmä však vzťahy medzi vychovávajúcim a vychovávaným. Významný vplyv má tiež vlastná aktivita jedinca, jeho príslušné vôľové vlastnosti, jeho snahy a ciele, ktoré si kladie (Pávková, 2011, s. 85).

2.1 Stredný školský vek (11-15 rokov)

Do tejto kategórie zaraďujeme žiakov druhého stupňa základnej školy, pubescentov. V tomto období dochádza k veľkým telesným a duševným zmenám. Typická je nerovnováha medzi pomerne vyspelou rozumovou a telesnou zložkou a nevyzralosťou citov a sociálnych vzťahov. Toto obdobie niekedy býva označované aj ako obdobie druhého vzdoru. Dochádza k rozvoju poznávacích procesov, skvalitňuje sa pozornosť. V období dospievania dochádza k výraznému oživeniu fantázie, výrazné zmeny vidíme aj pri rozvoji myslenia. City hrajú dôležitú úlohu, posun badáme aj v oblasti mravných a intelektuálnych citov.

Výrazne sa mení vzťah dospievajúcich k ostatným ľuďom. Typické pre toto vekové obdobie je túžba po samostatnosti, združovaní a konformite s vrstovníkmi, napríklad v spôsobe reči, v správaní, obliekaní, v záujmoch. Ich zájmy sú oveľa hlbšie, trvalejšie a diferencovanejšie ako v mladšom školskom veku. Najmä po 13. roku sa už niekedy vyhraňujú a ich vplyv sa môže prejaviť pri rozhodovaní o budúcom povolání. Ústredný celoživotný záujem, koníček sa môže utvárať už v tomto veku. Prejavujú sa aj výraznejšie rozdiely medzi záujmami chlapcov a dievčat. Veľký význam majú aj individuálne rozdiely v záľubách, schopnostiach a vplyv prostredia a výchovy. Významný podiel na utváraní primeraného sebavedomia má podnecovanie dospievajúcich k činnostiam, pri ktorých môžu uplatniť a preveriť svoje schopnosti, zručnosti a zájmy a rozvinúť tvorivosť, iniciatívu a prežívať uspokojenie (Pávková, 2011, s. 101).

2.2 Starší školský vek (15-20rokov)

Z hľadiska spoločenského postavenia charakterizuje túto vekovú skupinu adolescentov štúdium na strednej škole. Dochádza k celkovému skľudneniu vývoja. Postupne dozrievajú všetky telesné funkcie, dokončuje sa psychický vývoj. Telesná zralosť a novozískané znalosti a životné skúsenosti spôsobujú zmeny vo vzťahu k dospelým. Labilita pozornosti postupne ustupuje. Predstavivosť je v tomto veku pomerne presná a bohatá a to sa prejavuje v množstve, kvalite a pohotovom vybavovaní si rôznych predstáv a asociácií. V oblasti myslela dochádza k vyvrcholeniu vývoja. Rozumový vývoj sa odráža v spôsobe vyjadrovania. Prejavuje sa určité ukludnenie v citovej sfére. Výrazne sa formuje estetické cítenie.

Zo sociálnych potrieb sa uplatňuje potreba získania spoločenskej prestíže, najmä v súvislosti s hodnotením skupinou vrstovníkov ale aj snahou imponovať dospelým.

Zájmy mládeže sa vyhrávajú a ustalujú, mnohí postupujú v záujmovej činnosti systematicky, niekedy až s vedeckým zaujatím. Medzi najčastejšie zájmy mládeže staršieho školského veku patria šport, turistika, technika, prírodoveda, drobné ručné práce a umenie.

Z umeleckých oblastí má mládež najväčší záujem o populárnu hudbu a tanec. Rozdiel v záujmoch medzi pohlaviami už nie je taký výrazný. Do popredia viac vystupujú individuálne rozdiely medzi jednotlivcami. Úroveň kultúrnych záujmov je u mládeže pod vplyvom sociálneho prostredia v ktorom žijú. V priebehu záujmových činností, vplyvom štúdia a profesnej prípravy sa vytvárajú aj špecifické schopnosti nadaných jednotlivcov. Mládež sa snaží vytvárať si vlastné názory a postoje na základe overovania ich platnosti a pravdivosti. Vplyvom sociálneho prostredia sa utvára sebavedomie mladého človeka, vytvárajú si svoj ideál človeka. V tomto období sa už menej výrazne prejavuje vrodenný temperament (Pávková, 2011, s. 111).

2.3 VÝCHOVA VO VOĽNOM ČASE

Výchova ako cieľavedomý proces sa riadi cieľmi, ktoré sa realizujú prostredníctvom konkrétnych úloh. Cieľ má vplyv na celý výchovný proces, jeho obsah, formy, metódy a prostriedky.

„Všeobecným cieľom výchovy vo voľnom čase je podieľať sa na formovaní a utváraní osobnosti – jej fyzickej, psychickej, sociálnej a duchovnej stránky, vychádzajúc z individuálnych predpokladov každého jednotlivca“ (Kratochvílová, 2010, s. 88).

Z uvedeného cieľa môžeme definovať následné úlohy:

- uspokojovať a rozvíjať individuálne potreby jednotlivcov a prihliadať na ich schopnosti a nadanie
- viesť k formovaniu pozitívneho vzťahu k voľnému času ako k spoločenskej a osobnej hodnote
- poskytovať príležitosti na uspokojovanie potrieb, záujmov, talentu a napomáhať pri formovaní osobnosti
- rozvíjať sebarealizáciu a sebauvedomenie, vytvárať príležitosť pre zažívanie úspechu
- rozvíjať sociálne kontakty a viesť k osvojovaniu si pravidiel spoločenského správania sa
- prispievať k rozvoju vedomostí a zručností v rôznych oblastiach spoločensko-vedného, prírodovedného, kultúrneho a športového života
- predchádzať rôznym negatívnym spoločenským javom (násiliu, kriminalite, drogovým a iným závislostiam, asociálnemu správaniu a podobne)
- podporovať toleranciu a úctu k inakosti
- viesť k úcte ku kultúre a tradíciám svojho národa
- viesť k úcte k rodičom, k iným ľuďom a k životu vôbec
- budovať pozitívny vzťah k prírode, k životnému prostrediu a vytvárať príležitosti na jeho ochranu
- pomáhať kompenzovať nedostatky sociálneho prostredia niektorých detí z neúplných a narušených rodín (Babiaková, 2007, s. 31).

Žiaci by mali mať možnosť vyberať si spôsoby trávenia voľného času sami alebo za pomoci a usmernenia rodičov, učiteľov, vychovávateľov, iných dospelých – informáciami, vytváraním rôznych ponúk, príležitostí. Môže ísť o priame ale aj nepriame výchovné

pôsobenie. Dospelí by v tomto prípade mali zohľadňovať zájmy, potreby, nadanie, schopnosti, individuálne predpoklady detí, pretože sa vlastne jedná o intervenciu výchovy do voľného času. O spôsobe trávenia voľného času by mali rozhodovať hlavne sami, ale aj s usmernením, pomocou, radou rodičov, učiteľov, vychovávateľov, trénerov atď.

Analogicky s dospelými aj celkový denný čas detí a mládeže – žiakov základných a stredných škôl z hľadiska štruktúry jeho obsahu možno rozdeliť na:

1. oblasť záväzných povinností, ku ktorým patrí návšteva školy, účasť na vyučovaní
2. oblasť rozšírených povinností, kde patria:
 - činnosti spojené so školou (príprava na vyučovanie, domáce úlohy)
 - činnosti spojené s biologickou existenciou (oddych, jedlo, spánok, osobná hygiena)
 - činnosti spojené so spoločenskou existenciou (práce v domácnosti, vybavovanie, zabezpečovanie vecí, starostlivosť o súrodencov, účasť na spoločenskom živote a podobne)
 - časové straty, ktoré vznikajú pri plnení záväzných a rozšírených povinností
3. oblasť voľného času, ktorého obsahom je:
 - oddych, rekreácia
 - zábava
 - záujmová činnosť
 - stretnutia s kamarátmi, priateľmi
 - iné dobrovoľné činnosti, vrátane záujmového vzdelávania
 - nečinnosť – ničnerobenie (Kratochvílová, 2010, s. 91).

Tieto úlohy sa realizujú prostredníctvom rôznych obsahov, metód a foriem výchovy vo voľnom čase. Výchova mimo vyučovania má činnostný charakter a zdôrazňuje sa len taká činnosť, ktorá pomáha kultivovať osobnosť, tzn. aby sa respektovali psychické špecifika žiakov, monitorovalo ich prežívanie a vyhodnocoval sa .dopad na konkrétnu osobnosť alebo celú výchovnú skupinu (Zelinová, 2012, s. 34)

2.4 Princípy výchovy vo voľnom čase

Ak chceme dosiahnuť cieľavedomú a správne organizovanú výchovu vo voľnom čase je potrebné poznať pedagogické princípy. V priebehu výchovného pôsobenia tvoria jednotný systém, sú organicky spojené a navzájom sa podmieňujú a dopĺňajú (Masariková, 2002, s. 75).

Princíp dobrovoľnosti – je základom pre organizovanie a realizáciu aktivít vo voľnom čase. Dieťa sa rozhoduje dobrovoľne, na základe vlastného záujmu. V niektorých prípadoch ide o relatívnu dobrovoľnosť, pretože mu pedagóg vytvára podmienky a ovplyvňuje situácie voľnočasového programu.

Princíp názorového pluralizmu – jedná sa o vytváranie si vlastných názorov a postojov a možnosť vyjadriť svoj vlastný názor a rešpektovať názory iných. Viest' dialóg a akceptovať druhých ľudí. Pod pluralitou rozumieme možnosť existencie viacerých názorov, hodnôt a záujmov vedľa seba, bez závažnejších konfliktov.

Princíp demokracie a humanizmu – deti by mali vyrastať v harmonickej rodine, v ovzduší lásky, mravnej a hmotnej istoty a porozumenia. Rešpektujeme práva dieťaťa ale zároveň ho učíme, že má aj povinnosti voči iným ľuďom. Dbáme o humanizáciu vzťahu dieťa a vychovávateľa. Voľný čas má byť realizovaný v priateľskej atmosfére, kde je každé dieťa akceptované.

Princíp mravnosti a tolerancie – pod toleranciu zahŕňame názorovú a náboženskú znášanlivosť. Otvorenosť, priamosť a úprimnosť je charakteristická pre organizovanie voľnočasových aktivít, kde si deti vedia vzájomne pomôcť bez nároku na odmenu. Učíme deti vzájomnému spolužitiu s inými ľuďmi po zaradení sa do pracovného a spoločenského života.

Princíp konsenzu vo výchove – ide o dosahovanie dohôd v rámci výchovnej skupiny. Vyjadruje požiadavku súladu pri riešení rôznych úloh alebo problémov, pri zachovaní úcty a tolerancie. zachováva sa možnosť vyjadriť svoj súhlas alebo nesúhlas a asertívne presadzovať progresívne riešenia.

Princíp cieľavedomého činnostného zamerania aktivity – vyjadruje cieľavedomé zameranie všetkých činností v rámci výchovy vo voľnom čase. Aktivita, iniciatíva a tvorivosť v konaní vychovávateľa a detí je základnou podmienkou dosiahnutia cieľa. Dieťa

rozvíja vlastnú aktivitu, aby uspokojovalo vlastné potreby a zvyšovalo svoj výkon, ktorý ho motivuje k ďalšej činnosti.

Princíp slobodnej voľby, individualizácie a družnosti – vyplýva z individuálneho prístupu k jednotlivcom. Spočíva v starostlivosti o špecifické schopnosti a nadanie jednotlivcov. Možnosť voľby vychádza z výberu činností z viacerých alternatív podľa potrieb, záujmov a talentu vzhľadom na možnosti a kapacitu voľného času.

Princíp jednoty teórie a praxe – princíp, ktorý predpokladá doplniť proces učenia o rôznorodú činnosť v zmysle prepojenia teórie s praxou. Základom kvality každej činnosti sú poznatky, ktoré dokáže dieťa aplikovať v životných situáciách. Dobre realizovaná teória prispieva k skvalitneniu praxe a pozdvihuje ju na vyššiu úroveň.

Princíp primeranosti a postupnosti – predpokladá, aby vychovávateľ akceptoval individuálne a vekové osobitosti v oblasti fyzického a psychického rozvoja. Náročnosť požiadaviek na dieťa musí byť úmerná z hľadiska kvalitatívneho aj kvantitatívneho.

Princíp aktivity, tvorivosti a samostatnej práce – predstavuje požiadavky, ktoré vo voľnom čase smerujú k dobrej klíme a aktivite detí. Ide o atmosféru porozumenia, dôvery, tvorivosti, fantázie, osobnej slobody a nezávislosti. Vychovávateľ by mal okrem organizovaných aktivít akceptovať aj spontánne aktivity dieťaťa alebo skupiny.

Princíp optimizmu a radosti z vykonávanej činnosti – znamená, že pedagóg by mal vytvárať atmosféru bez stresov a nervozity, atmosféru priateľstva a emocionálnych zážitkov tak, aby motivoval deti k novým stretnutiam. Činnosť organizovaná vo voľnom čase predpokladá aj regeneráciu duševných aj fyzických síl, preto je potrebné do výchovnej činnosti zaraďovať aj také aktivity, ktoré vedú k odstráneniu únavy a napätia detí (Kučera, 1992, s. 30-65).

Všetky spomínané princípy výchovy vo voľnom čase sa vzájomne podmieňujú a dopĺňajú. Je potrebné ich prispôbiť vzhľadom ku konkrétnej činnosti a výchovnej situácii, ku konkrétnym podmienkam a osobitostiam výchovnej skupiny.

2.5 Formy výchovy vo voľnom čase

Formy výchovnej činnosti vo voľnom čase môžeme chápať ako organizačné usporiadanie podmienok výchovy. Základnou jednotkou výchovy vo voľnom čase je výchovná činnosť.

Ďalšími formami sú napríklad exkurzia, vychádzka, výlet, prehliadka, návšteva podujatí, športové turnaje a podobne.

Organizačné formy výchovy môžeme členiť podľa rozličných hľadísk, napríklad podľa počtu účastníkov, podľa času, podľa zamerania obsahu a druhu činností, podľa stupňa organizovanosti a podobne.

Organizačné formy výchovy podľa počtu účastníkov:

- hromadné (masové)
- skupinové
- individuálne
- zmiešané formy výchovy

Hromadné - predstavujú spoločnú činnosť väčšej skupiny. Patria k nim napríklad spoločné návštevy kultúrnych, športových a iných spoločenských podujatí, stretnutia, zhromaždenia, výlety, besedy, exkurzie, semináre, konferencie, diskotéky, spoločenské posedenia, večierky, slávnosti, prehliadky, turnaje, festivaly a iné.

Skupinové – typické sú zájmové útvary, krúžky, oddiely, umelecké súbory, zájmové kluby, ktoré vytvárajú žiaci so spoločnými záujmami. Pri hrách, rekreačných, vzdelávacích a iných činnostiach sa môžu deti rozdeliť do skupín, ktoré súbežne pracujú.

Individuálne – znamenajú individuálnu prácu s jedným žiakom. Využívajú sa v prípade potreby individuálnej pomoci, v individuálnom prístupe vo výchove nadaných ale aj problémových žiakov v príprave na súťaž, verejné vystúpenie, pri riešení individuálnych problémov žiakov a podobne.

Organizačné formy, podobne ako aj metódy výchovy, spolu súvisia, často sa prelínajú. V praxi sa najčastejšie uplatňujú zmiešané formy, aj zmiešané metódy.

Organizačné formy výchovy podľa času, dĺžky trvania:

- pravidelné: stále, dlhodobé, krátkodobé
- nepravidelné – príležitostné
- jednorazové

Formy pravidelnej činnosti – sa týkajú hlavne činnosti stabilných, stálych výchovných skupín vo výchovných zariadeniach. Formy pravidelnej dlhodobej činnosti sa uplatňujú

hlavne ako pravidelné stretnutia záujmových útvarov – krúžky, skupiny, umélecké súbory, športové oddiely, družstvá, kluby a iné. Formy krátkodobej činnosti sa využívajú pri organizovaní krátkodobých aj cyklických podujatí ako sú napríklad kurzy, cykly prednášok a podobne.

Formy príležitostnej činnosti – sa organizujú ako nepravidelné, príležitostné aj jednorazové podujatia pre všetkých žiakov alebo pre skupiny žiakov pri rozličných príležitostiach sporadicky, nepravidelne ako stretnutia pre okruh záujemcov. Formy príležitostnej činnosti sa uplatňujú aj vo výchove v stabilných výchovných skupinách.

Všetky formy výchovy majú svoj význam, uplatňujú sa podľa konkrétnych cieľov, ktoré učiteľ, vychovávateľ, vedúci vo výchove žiakov sleduje. Z pedagogického hľadiska dávame dôraz na pravidelné, dlhodobé a aktívne formy výchovy, ktoré poskytujú najviac možností na cieľavedomé a dlhodobé pôsobenie na rozvoj osobnosti žiakov.

Organizačné formy výchovy podľa zamerania obsahu, druhu činnosti:

- športové, telovýchovné a turistické
- kultúrno . umélecké
- technické
- prírodovedné
- spoločensko-vedné
- a iné

Uplatňujú sa najmä v pravidelnej záujmovej činnosti, ale aj v nepravidelnej, príležitostnej a jednorazovej činnosti jako napríklad organizované podujatia zamerané na vybranú oblasť aktivity, druh činnosti.

Organizačné formy výchovy podľa druhu aktivity:

- pasívne (receptívne)
- aktívne (aktivizujúce)

Pasívne formy vytvárajú podmienky na účasť žiakov v roli divákov a poslucháčov napr. pri návštevách kina, divadla, koncertu, prednášky, športového zápasu a podobne.

Aktívne formy dávajú možnosť aktívnej účasti, vlastného podielu na činnosti, na tvorivosť- žiaci sú členmi záujmových útvarov, súťažiacimi, aktívnymi účastníkmi tvorivých dielní, besied, výletov, účinkujúcimi na kultúrno-umeleckých a športových podujatiach a iných.

Organizačné formy výchovy podľa stupňa organizovanosti:

- s pevnou organizáciou
- s voľnejšou organizáciou

Formy výchovy s pevnou organizáciou a stabilným zaužívaným programom, postupmi činnosti v praxi často využívajú menej tvořiví a neskúsení vychovávateľa, učiteľia, vedúci. Uplatňovanie týchto foriem sa často spája s autoritatívnymi prístupmi k žiakom, manipulatívnyimi výchovnými metódami, ktoré by sa vôbec nemali používať.

Voľnejšie formy výchovy v čase mimo vyučovania vytvárajú priestor a možnosti na spontánne aktivity a prejavy detí, uplatňujú v praxi tvořivejši, skúsenejši vychovávateľa, učiteľia, vedúci u ktorých prevažuje demokratický a liberálny štýl výchovy (Kratochvílová, 2010, s. 198-201).

Základné ľudské činnosti – hra, učenie a práca – sa v rámci voľnočasových aktivít uplatňujú. Každá z týchto činností má svoje zvláštnosti. Nedajú sa však v praxi od seba oddeliť, pretože sa navzájom prelínajú. Preto môžeme povedať, že hrou, ale aj prácou sa človek učí, že učenie môže mať podobu hry, niektoré pracovné aktivity môžu mať tiež hrový charakter a podobne (Hájek, Hofbauer a Pávková, 2011, s. 126).

2.5. Metódy výchovy vo voľnom čase

Výchova vo voľnom čase je výchovno-vzdelávací proces, v ktorom dominuje výchovná stránka. Využívajú sa všetky klasické metódy výchovy a vzdelávania a tiež aj špecifické metódy typické pre výchovu vo voľnom čase.

Metóda vysvetľovania, objasňovania (klarifikácie) - má svoje postavenie na začiatku výchovných činností s cieľom informovať, podať inštrukcie, vysvetliť, objasniť plánovaný program činnosti. Je dôležité nechať otvorenú možnosť vstupovať účastníkom do plánovania činnosti, ale aj do priebehu samotných aktivít.

Metóda požiadaviek - ktoré sú potrebné splniť v súlade s cieľmi a obsahom činnosti. Konkretizuje cieľ, ktorý by sa mal dosiahnuť a zdôvodňuje úlohy, ktoré sa majú splniť. Je dôležité uplatniť správny prístup, spôsob uvedenia požiadavky.

Metóda presvedčovania (persuázie) - pri ktorej sa zvýrazní potreba, význam požadovaného postupu, miera aktívneho zapojenia, participácie. Vyššiu účinnosť má ak umožní možnosť samostatného rozhodnutia.

Metóda príkladu, príkladovania (exemplifikácie)- považuje sa za jednu z najúčinnějších metód výchovy. Uplatňujeme ju ako metódu osobného príkladu, vzoru. Pre deti a mládež sú prítlačlivé vzory známych osobností zo športu, umenia, histórie ale aj blízki ľudia, ktorých obdivujú a chcú sa im podobať. Motivujú ich k vyšším ambíciám, k aktivite, k snahe. Naopak veľké problémy spôsobujú nevhodné, negatívne vzory (kamaráti-„negatívni hrdinovia“, ktorí pôsobia nevhodným správaním a podobne).

Názorné metódy (demonštrácie) - využívajú názorné pomôcky ale aj praktické ukážky činnosti. Pôsobia na zmyslové orgány, slúžia na vytváranie predstáv, obrazu, priblíženie požiadavky, postupu, ktorý si treba osvojiť, nacvičiť a podobne.

Metóda cvičenia, precvičovania (exercície) - ktorá sa uplatňuje v aktivitách, činnostiach, ktoré si vyžadujú opakovanie, nácvik na osvojenie určitých postupov, výcvik na rozvoj schopností, vytvorenie návykov. Používa sa v teoretickej aj praktickej činnosti. Vo výchove vo voľnom čase je podstatná aktívna účasť na praktickej činnosti, praktické konanie, ktoré vychádza z jej osobitostí. Jej obsah naplňuje pojem participácie.

Metóda hodnotenia, zhodnocovania (valorizácie) – sú neoddeliteľnou súčasťou celého procesu výchovy. Vo výchove súvisia s diagnostickými metódami, ktoré sú východiskom hodnotenia. Dávajú účastníkom spätnú väzbu o ich postupe, výsledkoch. Uplatňujú sa aj v priebehu činnosti na usmernenie ďalšieho postupu, na motiváciu. (Kratochvílová, 2010, s. 204-206).

2.5.1 Špecifické metódy výchovy vo voľnom čase

Ak chceme ponúknuť voľnočasové aktivity „inej“ mládeži, musíme nájsť „iné“ formy. Tieto formy musia vychádzať z akceptovania sociálnej štruktúry mladých a ponúknuť im priestor, v ktorom jedinou možnosťou pôsobenia je naozajstný vzťah medzi vychovávateľom a vychovávaným založený na vzájomnom rešpekte (Pávková, 2002, s. 77).

Zážitková metóda - uplatňuje sa vo formách výchovy s vytvorenými podmienkami na intenzívne zážitky z konania, činnosti a z nich získané autentické skúsenosti z vlastnej účasti, ktoré sú spojené s emóciami a zanechávajú hlbšie stopy v pamäti. Zážitkové metódy sa používajú najmä v prírode, ale možno ich využívať aj v iných podmienkach.

Metóda animácie – integruje mnohé metódy - napr.povzbudzovanie, oživovanie, odstraňovanie bariér v spoločenskom styku, aktivizovanie do hry, zábavy, činnosti, ktoré v pedagogike patria medzi motivačné metódy. Je to nedirektívna metóda, podstatné pri nej je vytváranie možností na aktívnu účasť, zapájanie sa do činnosti každého jednotlivca podľa jeho záujmov, schopností a ďalších individuálnych predpokladov.

Inscenačné metódy – kde je určená téma, postavy, role, ktoré majú účastníci hrať. Vo výchove vo voľnom čase sa využívajú v činnosti dramatických a divadelných súboroch, folklórnych skupín. Rovnako sa môžu uplatniť pri riešení výchovných situácií, kde môžu pomôcť k pochopeniu problému, k zmene správania a chovania.

Výchova vo voľnom čase prebieha v neformálnej atmosfére bezprostredných vzťahov a v priamej komunikácii vychovávateľov, vedúcich, dobrovoľníkov s deťmi a mladými ľuďmi, ktorí priebežne poskytujú rady, riešia problémy jednotlivcov či kolektívu, skupiny. V neformálnej atmosfére sa diskutuje individuálne aj skupinovo o bežných a dôležitých otázkach života. Prirodzene sa využívajú aj metódy výchovného poradenstva a sociálnej práce (Kratochvílová, 2010, s. 207-209).

2.6 Výchova v čase mimo vyučovania v školskom systéme v SR

Výchovu v čase mimo vyučovania, vrátane výchovy vo voľnom čase v rámci školského systému výchovy a vzdelávania uskutočňujú (Zákon NR SR č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní z 22. mája 2008):

1. *školy (základné a stredné)* – vo formách záujmovej činnosti a iných aktivít škôl
2. *základné umelecké školy* – zamerané na výchovu umením k umeniu v hudobných, speváckych, tanečných, výtvarných, literárno-dramatických odboroch a podobne.
3. *školské výchovo-vzdelávacie zariadenia* – ktorými sú :
 1. školské kluby detí
 2. školské strediská záujmovej činnosti
 3. centrá voľného času
 4. školské internáty

Činnost školských výchovno-vzdelávacích zariadení prebieha v čase mimo vyučovania, hlavne vo voľnom čase žiakov v škole i mimo školy a nadväzuje na vyučovací proces v škole, na jeho výsledky vo vedomostiach žiakov.

Rezort školstva má najlepšie predpoklady vstupovať úspešne do voľného času detí – žiakov základných a stredných škôl. V škole je totižto počas desiatich rokov povinnej školskej dochádzky sústredená celá populácia detí (Kratochvílová, 2010, s. 104).

2.6.1 Škola – základný článok výchovy vo voľnom čase

Žiak je žiakom školy aj po skončení vyučovania, preto by škola mala byť základným prvkom aj v systéme výchovy vo voľnom čase. Záujmové krúžky by sa však nemali zamieňať za nepovinné vyučovacie predmety. Škola by mala byť otvorená pre využívanie voľného času najmä v záujmovej činnosti aj pre iné organizácie, občianske združenia, ktoré by boli dostupné všetkým žiakom. Dôležitým krokom zo strany Ministerstva školstva SR bolo zavedenie tzv. „vzdelávacích poukazov“ na podporu pravidelnej záujmovej činnosti žiakov vo výchove mimo vyučovania. Vzdelávacím poukazom štát poskytuje osobitný finančný príspevok tým školám a školským zariadeniam, ktoré získali od žiakov vzdelávacie poukazy a poskytujú zájmové vzdelávacie aktivity. Na vzdelávací poukaz má nárok každý žiak základnej a strednej školy a je len na jeho slobodnej vôli ktorému poskytovateľovi záujmového vzdelávania ho odovzdá (Babiaková, 2007, s. 46).

V rámci záujmovej činnosti je dôležité zabezpečiť vhodné podmienky a možnosti na jej realizáciu, aj pri uplatňovaní poukazov v základných a stredných školách, v základných umeleckých školách a v školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach. Základy výchovy, takisto aj výchovy záujmov, nadania a talentu, formovania životného štýlu sa kladú už v detskom veku, ktorý je vekom školopovinnosti. V školách a školských výchovno-vzdelávacích zariadeniach sa v rámci výchovy vo voľnom čase organizuje hlavne zájmová činnosť v rozličných oblastiach spoločenskovednej, kultúrno-umeleckej, telovýchovnej a športovej, prírodovednej a technickej záujmovej činnosti. Najfrekvencovanejšie sú telovýchovná a športová činnosť a kultúrno-umelecká činnosť, aj keď už v oveľa menšej miere ako v 70. a 80. rokoch minulého storočia (Kratochvílová, 2010, s. 107).

2.6.2 Základná umelecká škola

Neoddeliteľnou súčasťou školskej sústavy v SR sú základné umelecké školy, ktoré sú základným článkom umeleckej výchovy a vzdelávania uskutočňovaného vo voľnom čase. Predstavujú vo svete ojedinelý typ školy, ktoré vytvárajú širokú základňu výchovy a rozvoja umeleckých záujmov a talentov detí a mladých ľudí. V týchto zariadeniach pomáha odborná výchova talentovaných a nadaných detí obohacovať a kompenzovať obsah estetickéj výchovy vo vyučovacom procese, ktorá má na našich základných školách veľmi slabé zastúpenie. Je zaujímavým poznatkom, že zájem verejnosti sa za posledné roky podstatne zvýšil. Pre väčšinu detí a mládeže majú umelecké aktivity v ZUŠ poahu záujmovej umeleckej činnosti, ktoré spravidla zostávajú jako hobby pre voľný čas aj v dospelom veku. Dobře vybudovaná sieť i s vysunutými pobočkami v obciach, priamo v budovách základných škôl umožňuje širokú dostupnosť a možnosti rozvoja talentu a nadania detí a mladých ľudí. Kvalitu prípravy a výsledky starostlivosti o nadané deti dokumentujú výsledky a úspechy na tuzemských a aj zahraničných súťažiach a všeobecne dobre známa úroveň nášho interpretačného genia v kultúrnom svete. Obce a mestá by mali byť základným článkom pri vytváraní podmienok na aktívne využívanie voľného času v spolupráci so štátnymi aj neštátnymi organizáciami v prospech formovania aktívneho spôsobu života (Kratochvílová, 2010, s. 110).

2.6.3 Školské výchovno-vzdelávacie zariadenia

Veľkou mierou do voľného času detí a mládeže – žiakov základných a stredných škôl zasahujú školské výchovno-vzdelávacie zariadenia, ktoré pôsobia v oblasti výchovy vo voľnom čase. Ich poslaním je realizovať výchovno-vzdelávaciu činnosť v súlade s cieľmi školskej politiky v zmysle školského zákona. Sú dôležitou a stabilnou súčasťou našej školskej výchovno-vzdelávacej sústavy.

Podľa Zákona o výchove a vzdelávaní z 22. mája 2008 Národnej rady SR (č. 245/2008 Z.z.) k školským výchovno-vzdelávacím zariadeniam patria:

Školský klub detí – je stabilizované a v našom školstve najrozšírenejšie školské výchovno-vzdelávacie zariadenie pre žiakov základnej školy, ktoré má výchovné aj sociálne poslanie. Vychovávateľia pomáhajú žiakom pri príprave na vyučovanie a v aktívnom využívaní voľného času.

Základnou formou školských družín je pravidelná činnosť (Hájek a kol, 2002, s. 144).

Školský klub zabezpečuje pre deti nenáročnú záujmovú činnosť podľa výchovného programu školského zariadenia školského zariadenia zameranú na ich prípravu na vyučovanie a na uspokojenie ich záujmov v čase školských prázdnin. Do školského klubu prichádzajú deti denne po vyučovaní, a preto majú veľké predpoklady na cieľavedomú a sústavnú výchovu detí. V každodennom styku pri rozličnej neformálnej činnosti majú možnosť dobre poznať žiakov, môžu priamo ovplyvňovať formovanie ich osobnosti, v aktívnej spolupráci s učiteľmi, výchovným poradcom a rodičmi môžu významne pomáhať žiakom pri riešení ich problémov v psychickom a sociálnom vývine, vo výchove a vzdelávaní, pomáhať kompenzovať nedostatky sociálneho prostredia v rodine a napomáhať k dobrému priebehu socializácie detí. Rodičia hodnotili výchovnú činnosť v školských kluboch ako podnetnú a pestrú. Vychovávateľia ale poukazujú na veľký počet detí v skupinách (cca 30), na nedostatok a zastarané metodické materiály, na nedostatočné ďalšie vzdelávanie.

Podľa vyjadrení rodičov aj vychovávateľov majú školské kluby detí významné miesto v zabezpečovaní voľného času detí, v pestovaní základných návykov psychohygieny a v neposlednom rade aj v prevencii sociálno-patologických javov (Gubricová, 2007, s. 39).

Školské stredisko záujmovej činnosti - je nový typ školského výchovného zariadenia, ktoré zabezpečuje podľa výchovného programu školského zariadenia pre deti oddychové a záujmové činnosti v ich voľnom čase. Činnosť v nich je organizovaná a realizuje sa v záujmových útvaroch a kluboch záujmovej činnosti podľa záujmov žiakov a podľa finančných a materiálno-technických možností. Pracovníkov tvoria externí pracovníci a vychovávateľia pre konkrétne oblasti záujmovej činnosti, ktorí spolupracujú s učiteľmi a vychovávateľmi školských klubov a s ďalšími dostupnými zariadeniami a inštitúciami (Kratochvílová, 2010, s. 119).

Stredisko záujmovej činnosti musí mať vypracovaný ročný plán, tematické plány záujmových útvarov, rozvrh pravidelnej a príležitostnej činnosti, mesačné a týždenné plány výchovnej práce (Masariková, 2002, s. 68).

Pri každej základnej a strednej škole by mali strediská vytvárať najdostupnejšie možnosti pre každého žiaka na hodnotné využívanie voľného času a formovanie aktívneho spôsobu života.

Centrum voľného času- zabezpečuje podľa výchovného programu školského zariadenia výchovno-vzdelávaciu, záujmovú a rekreačnú činnosť detí, rodičov a iných osôb do veku 30 rokov v ich voľnom čase. Usmerňuje rozvoj záujmov detí a ostatných účastníkov, utvára podmienky na rozvíjanie a zdokonaľovanie praktických zručností, podieľa sa na formovaní ich návykov. Môže poskytovať odbornú a metodickú pomoc v oblasti práce s deťmi a mládežou v ich voľnom čase školám, školským zariadeniam, občianskym združeniam a ďalším právnickým a fyzickým osobám, ak o ňu požiadajú. Centrum sa zvyčajne člení podľa zájmových oblastí na oddelenia a záujmové útvary. Pre deti s vývinovými poruchami alebo zdravotným handicapom sa môžu zriaďovať záujmové útvary. Centrá venujú veľkú pozornosť aj vyhľadávaniu talentov a práce s nimi. Na podporu rodinnej výchovy organizujú spoločné podujatia pre rodičov s deťmi. Do obsahu ich činnosti patrí aj primárna prevencia drogových závislostí.

Výchovno-vzdelávacia činnosť v centre voľného času prebieha ako:

- pravidelná zájmová činnosť (krúžky, súbory, kurzy, kluby)
- príležitostná zájmová činnosť (súťaže, olympiády, exkurzie, výlety, podujatia)
- prázdninová činnosť (tábory, odborné sústreďenia, podujatia)
- rozličné voľnočasové aktivity
- spontánna činnosť a vlastné projekty členov zájmových útvarov

Centrá spracúvajú aj projekty na získanie finančných prostriedkov podľa vyhlášky MŠ SR č. 306/2009 Z.z..

Sú považované za významný prostriedok štátnej starostlivosti o deti a mládež vo voľnom čase. CVČ sú zriadené v mestách, preto sú málo dostupné na využívanie voľného času deťom a mládeži z vidieka. Centrá sa orientujú v oblasti záujmovej činnosti na telesnú výchovu a šport, kultúru a umenie, vedu a techniku, cudzie jazyky, turistiku, environmentálnu výchovu a oblasť činnosti rodičov s deťmi. Rozsah činností v jednotlivých oblastiach sa mení podľa spoločenského záujmu a reálnych podmienok.

Je potrebné poukázať na veľké rozdiely medzi jednotlivými krajinami SR, ktoré vyplývajú z rôznych príčin, hlavne však z docenenia práce s deťmi a mládežou v ich voľnom čase. Záujem o pravidelnú záujmovú činnosť majú hlavne deti do 15 rokov – žiaci ZŠ (Kratochvílová, 2010, s. 121-122).

Školský internát - je tradičné školské výchovno-vzdelávacie zariadenie, ktoré poskytuje ubytovaným žiakom výchovno-vzdelávaciu starostlivosť v čase mimo vyučovania, ubytovanie a stravovanie. V internátoch sa deťom venujú vychovávatelia, ktorí zastupujú ich vzdálených rodičov. Činnosť prebieha vo výchovných skupinách, ktoré sú základnou organizačnou jednotkou, má mať najviac 30 žiakov a svojho skupinového vychovávateľa. Výchovno-vzdelávacia práca sa zameriava najmä na všestrannú pomoc pri príprave žiakov na vyučovanie, na formovanie ich aktívneho postoja k sebazvdelávaniu, sebavýchove a voľbe povolania, na rozvíjanie ich nadania, špecifických schopností a tvorivosti a na vytváranie podmienok na ich záujmovú činnosť, aktívne využitie voľného času a oddych. Organizuje sa na záse dobrovoľnosti podľa Vyhlášky MŠ SR č. 196/1994).

Práca v školskom internáte sa riadi vnútorným poriadkom a prebieha podľa režimu dňa (Kratochvílová, 2010, s. 128).

2.7 Voľný čas vo výsledkoch výskumov

Záujmová činnosť patrí popri pracovnej činnosti medzi najvýznamnejšie činnosti v živote človeka, v ktorej sa uskutečňuje jeho individuálny a sociálny rozvoj.

Podľa výskumov najčastejším motívom pravidelnej záujmovej činnosti u žiakov základných škôl býva:

1. obsahová náplň činnosti
2. túžba po poznaní
3. osobnosť vedúceho
4. kolektív (Kratochvílová, 2010, s. 238).

Podobné sú i motívy dospievajúcej žiakov stredných škôl. Najviac oceňujú:

1. možnosť venovať sa tomu, čo ich zaujíma
2. kolektív, partia
3. radosť z činnosti
4. získavanie nových vedomostí, zručností, skúseností
5. osobnosť vedúceho (Maliariková, 2002, s. 51).

Podľa výsledkov výskumov medzi najčastejšie dôvody prečo mladí ľudia siahajú po drogách, patrí snaha prispôbiť sa skupinerovesníkov, partii, zvedavosť, únik z rodinného prostredia a nuda (Pétiová a Vilčíková, 1996, s. 31).

Rovnaké sú poznatky z ďalších výskumov Filozofickej fakulty UK v Bratislave, kde chovanci reedukačného zariadenia uvádzali jako príčiny fetovania omamných látok vlastné túžby po splnení snov, nudu, nedostatok pozornosti, lásky a nevhodné sociálne prostredie v rodine a vo voľnom čase (Malinová, 1994, s. 48).

Do spôsobov využívania voľného času detí a mládeže veľkou mierou zasiahol rozvoj informačno-komunikačných technológií, ktoré zmenili ich obraz o voľnom čase.

Súčasný výsledky výskumov jasne hovoria o prehlbujúcich sa trendoch konzumného spotrebiteľského života detí a mládeže. Najviac voľného času trávia pri televízii, videu, pri počítači a s mobilom v ruke, počúvaním hudby, v partiách, často v nevhodnom prostredí, kde je veľa príležitostí na rozširovanie sociálno-patologických javov.

Ústav informácií a prognóz školstva v Bratislave pravidelne monitoruje situáciu detí a aj mládeže na Slovensku a jej spôsoby využitia voľného času. aj pri porovnaní s inými výskumami sa potvrdzujú rovnaké tendencie.

Celoslovenský výskum mladých ľudí vo veku 15-26 rokov z roku 2001 opäť potvrdil negatívne trendy vývoja životného štýlu mládeže. Konštatuje dominantné zastúpeniečinností pasívneho charakteru a iba veľmi malý výskyt aktivít náročnejšieho kultúrneho a spoločenského charakteru. Mladí ľudia využívajú voľný čas predovšetkým na relaxáciu a zábavu, na oddych a leňošenie, na stretnutia s priateľmi. Ďalej sa potrdili negatívne tendencie znižovania záujmu o organizovanú činnosť a spôsoby využívania voľného času.

Autorka Drnzíková (2000, s. 27-39) považuje za jeden z nedostatkov živelné využívanie voľného času u mládeže, podľa náhody, príležitosti či nálady.

Na základe výsledkov výskumu z roku 2001 Seičová (2002, s. 38) zdôrazňuje primárnu pozornosť venovať voľnému času detí a mládeže, pretože nevhode trávený voľný čas je považovaný za závažný kriminogénny faktor.

V prieskume žiakov druhého stupňa ZŠ z roku 2008 je zaujímavé porovnanie výsledkov vo využívaní voľného času detí a mládeže z mesta a dediny (Vandžurová, 2008), kde sa ukázalo, že žiaci z mesta i dediny majú dostatok voľného času. Vo výbere spôsobu trávenia voľného času ich najviac ovlivňujú rodičia a kamaráti, v malej miere učelia. Najobľúbenejšou činnosťou je stretávanie sa s kamarátmi.

Rada mládeže Slovenska uskutočnila reprezentatívny sociologický výskum s cieľom ako mladí ľudia prežívajú svoj voľný čas a aké sú možnosti zvyšovania ich participácie na spoločenskom živote. Mladí ľudia majú v priemere 4 hodiny voľného času denne. Najviac voľného času venujú oddychu doma, kde sledujú televíziu, počúvajú hudbu alebo hrajú počítačové hry. Viac ako 54% respondentov uviedlo, že tejto forme oddychu sa venujú viac ako hodinu denne. Druhá najčastejšia aktivita mladých ľudí je stretávanie sa s kamarátmi vonku, v krčme alebo na diskotéke. Tejto činnosti sa venuje viac ako jednu hodinu denne 45% respondentov. Komunikácii s kamarátmi cez internet a telefon venujú mladí ľudia približne rovnaký čas ako čítaniu a vyhľadávaniu informácií. Najmenej času venujú mladí ľudia „chodeniu po obchodoch“.

Mladí ľudia sú relatívne autonómni v rozhodovaní o tom, čo budú robiť vo svojom voľnom čase. Až 78% mladých ľudí sa vyjadrilo, že svoj voľný čas majú naplnený aktivitami podľa svojich predstáv, respektíve v podstate robia vo voľnom čase to, čo by chceli. Iba 17% respondentov sa vyjadrilo, že to, čo robia vo voľnom čase, sa odlišuje od ich ideálnej predstavy a 4% mladých ľudí sa nevedelo vyjadriť. Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že ženy sú s aktivitami vo svojom voľnom čase spokojnejšie ako muži.

Až 90% mladých ľudí uviedlo, že v ich blízkom okolí sa nachádzajú rôzne športoviská, ihriská a parky. O niečo menej (84%) sú dostupné možnosti získavania informácií v knižniciach a informačných centrách. Možnosť prežívať voľný čas v škole v rozličných krúžkoch uviedlo via jako trištvrtiny (77,4%) respondentov. Aktivity kultúrneho vyžitia sú dostupné skoro 70% mladých ľudí. Možnosť ďalšieho vzdelávania a základné umelecké školy má k dispozícii vo svojom okolí asi 65% mladých ľudí. Centrá voľného času sú v blízkosti 56% respondentov.

Významným miestom kde deti a mládež získavajú informácie je škola.

Z odpovedí respondentov vyplýva, že síce majú prevažne pozitívne postoje k pôsobeniu a činnosti detských a mládežníckych organizácií, ale na strane druhej majú prevažne negatívny postoj k organizovanosti vo všeobecnosti (Kratochvílová, 2010, s. 238).

I. PRAKTICKÁ ČASŤ

3 EMPIRICKÁ ČASŤ

K dôležitým výchovným činiteľom pri ovplyvňovaní trávenia voľného času patrí rodina a škola. V našom výskume sa zaoberáme trávením voľného času žiakov v staršom školskom veku (ISCED 2) a strednom školskom veku (ISCED 3). Zisťujeme čo si predstavujú pod pojmom voľný čas, ako ho trávia, akým aktivitám sa venujú, kto ich ovplyvňuje pri výbere trávenia voľného času.

V rámci empirickej časti práce analyzujeme preferenciu vybraných foriem voľného času, možnosť získavania informácií u vybranej vzorky respondentov.

3.1 Výskumné ciele

1. Zistiť do akej miery naši respondenti vnímajú voľný čas – čo pre nich znamená.
2. Dozvedieť sa ako subjektívne vnímajú kvantitu voľného času vo svojom živote.
3. Definovať koľko času venujú jednotlivým aktivitám.
4. Preveriť aké edukačné prostredie vplýva na spôsob trávenia voľného času.
5. Zhodnotiť ako je spokojný s trávením svojho voľného času.
6. Uviesť čo respondentom chýba pri aktivitách vo voľnom čase.
7. Určiť čo je faktorom, že deti netrávia voľný čas zmysluplne.

3.2 Výskumné otázky

1. Čo si žiaci predstavujú pod pojmom voľný čas?
2. Ktorými aktivitami trávia svoj voľný čas žiaci na základnej škole a ktorými na strednej
3. škole?
4. Majú žiaci dostatok informácií o tom, ako môžu efektívne využívať svoj voľný čas?
5. Kto ich najviac ovplyvňuje pri výbere foriem trávenia svojho voľného času?
6. Do akej miery využívajú žiaci inštitucionalizovanú formu trávenia voľného času?
7. Preferujú naši respondenti viac aktívne alebo pasívne formy trávenia voľného času?
8. Aký vplyv na trávenie voľného času má bydlisko v meste alebo na dedine na respondenta?

3.3 Výskumné hypotézy

H1 Predpokladáme, že existuje významný rozdiel v trávení voľného času medzi chlapcami a dievčatami.

H2 Predpokladáme, že existuje významný rozdiel v trávení voľného času vzhľadom na miesto bývania.

H3 Predpokladáme, že existuje významná súvislosť medzi vekom a trávením voľného času.

3.4 Charakteristika výskumnej metódy

Vo výskume sme na zbieranie potrebných dát použili ako výskumný nástroj dotazník. Túto metódu sme použili kvôli rýchlemu získaniu potrebných údajov a dostatočnému počtu respondentov. Medzi výhody tejto metódy patrí najmä anonymita, takže respondenti mohli pravdivo vyjadriť svoje názory a postoje k jednotlivým otázkam.

Dotazník bol anonymný a obsahoval osem otázok. V úvode dotazníka bolo potrebné uviesť rodovú determináciu respondenta, jeho bydlisko a vek respondenta. Prvé dve dotazníkové položky boli poloootvorené, respondenti mali možnosť vybrať si z viacerých možností. V prvej otázke si mohol respondent vybrať z piatich ponúkaných možností viacej odpovedí. V druhej otázke si vyberali jednu odpoveď zo štyroch ponúkaných možností. V ďalších otázkach bolo na výber z viacerých ponúkaných možností viacero odpovedí. Tieto dotazníkové položky boli štruktúrované formou Likertovej škály štvorstupňovou úrovňou pričom úroveň 1 – znamenala frekvenciu času *vôbec* k výroku pre respondenta a úroveň 4 znamenala frekvenciu času *veľmi často*. (viď príloha A v diplomovej práci, v ktorej je dotazník v plnom znení.)

Dotazník sme administrovali v mesiaci marec v priebehu jedného týždňa. Administrovaný bol v dvoch typoch základných škôl a to mestskej škole v Žiline a vo vidieckej škole vo Višňovom. Ďalšie dotazníky boli distribuované na dve stredné odborné školy v Žiline. Počet rozdанных dotazníkov bol 100 a ich návratnosť bola 100%, nakoľko sme boli osobne pri ich vyplňaní.

Za účelom štatistickej analýzy a spracovania zozbieraných dát sme použili program SPSS for Windows verzia 21.0. Získané údaje sme na úrovni štatistickej deskripcie analyzovali pomocou aritmetického priemeru (AM), mediánu (Mdn), 95% konfidenčného intervalu

aritmetického priemeru (AM), štandardnej odchýlky (SD) atď. Overili sme si normalitu rozloženia dát, na tento účel sme použili Kolmogorov-Smirnov test, ktorý sa používa pre vzorky väčšie ako 50 respondentov. Na rovine štatistickej inferencie sme pri analýze kategorických dát použili neparametrický Mann-Whitney U test pre nezávislé vzorky, nakoľko nedisponujeme normálnym rozložením dát.

3.5 Charakteristika výskumného súboru

Našou výskumnou vzorkou boli žiaci ôsmeho a deviatego ročníka dvoch základných škôl druhého stupňa ISCED 2 a to mestskej školy v Žiline a vidieckej školy vo Višňovom a žiaci dvoch odborných škôl (ISCED3) v Žiline. Počet žiakov zo všetkých škôl bol 100, z toho bolo 66 dievčat a 34 chlapcov. Pomer chlapcov ku dievčatám je 66% ku 34% (vid' graf č.1).

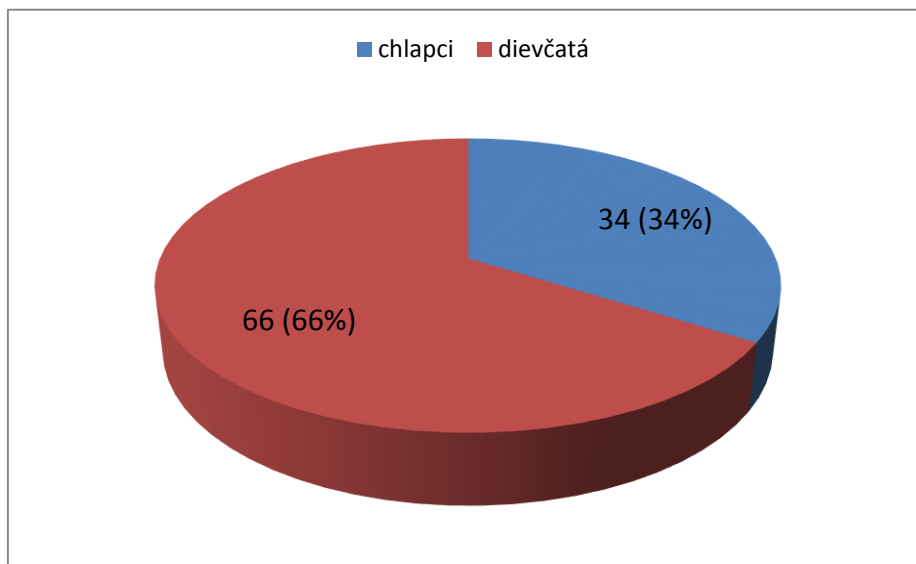
Podľa typu školy bolo 42 žiakov zo základných škôl a 58 žiakov zo stredných škôl. Pomer respondentov základnej školy a mestskej školy je 42% ku 58%. (vid' graf č.2)

Podľa lokalizácie bydliska respondenta mesto – dedina bol počet žiakov 56 z mesta a 44 z dediny. Pomer respondentov z mesta je 56% ku 44% z dediny. (vid' graf č.3).

4 VÝSLEDKY A OVERENIE HYPOTÉZ

V nasledujúcej kapitole interpretujeme naše výskumné zistenia.

Obrázok 1 Rozdelenie respondentov podľa rodovej determinácie

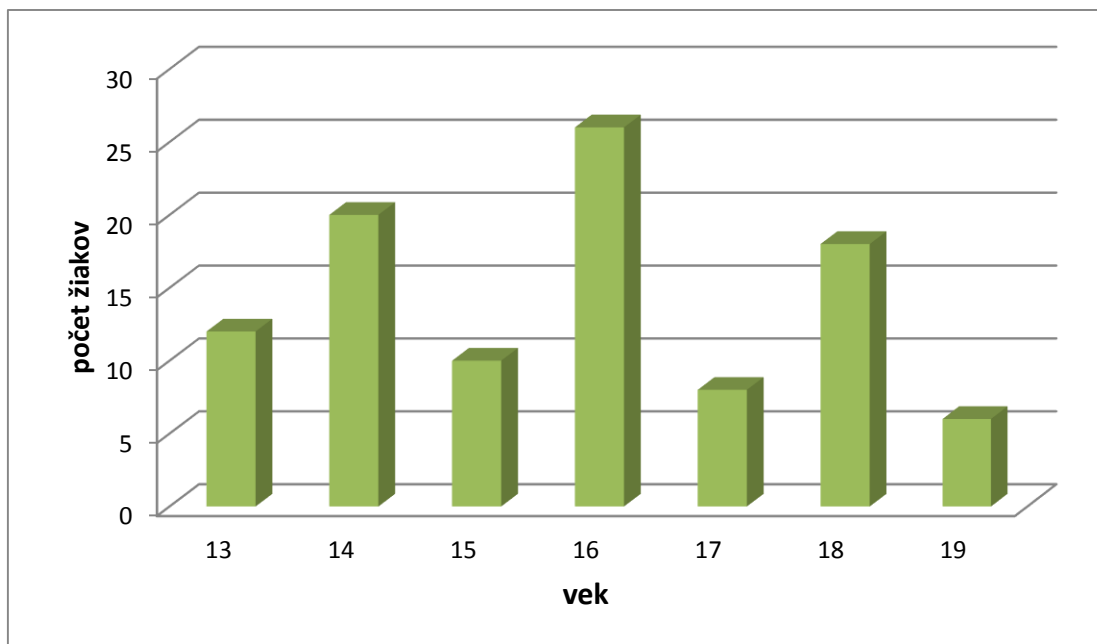
Zber empirických údajov sme uskutočnili na vzorke 100 respondentov. Z celkového počtu bolo 66% dievčat a 34% chlapcov. Pri ďalšom výskume poukážeme na rodové rozdiely pri využívaní voľného času.

Tabuľka 1 Počet žiakov z hľadiska stupňa školy (ISCED2, ISCED3)

Stupeň školy	Absolútna početnosť	Relatívna početnosť (%)
Základná škola ISCED 2	42	42
Stredná škola ISCED 3	58	58
Spolu	100	100

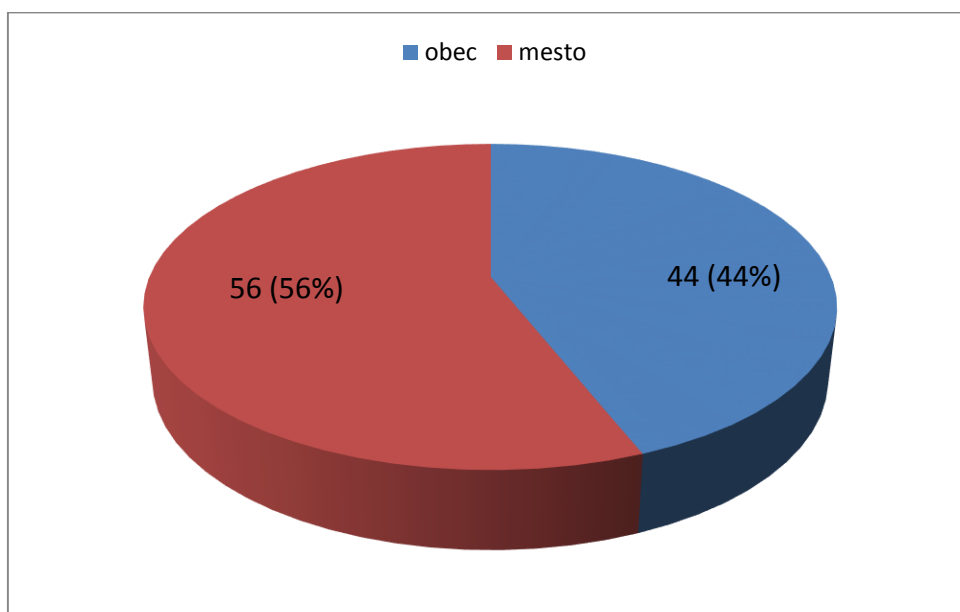
Pri výskume sme sa zamerali na dva typy škôl, skúmali sme žiakov druhého stupňa základnej školy (ISCED2) a žiakov strednej školy (ISCED3). Z celkového počtu 100 respondentov bolo 42% zo základnej školy a 58% zo strednej školy. Sledovali sme ako sa mení štruktúra ich voľného času, aké sú ich voľnočasové aktivity.

Obrázok 2 Počet žiakov v závislosti od veku

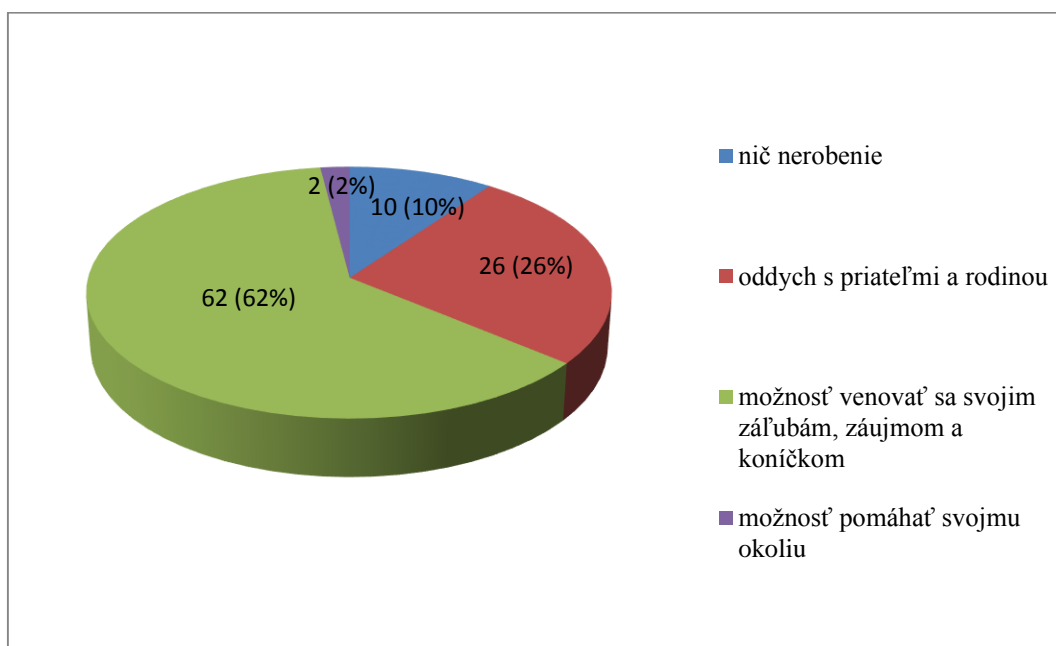
Podľa predošlých výskumov bolo zistené, že žiaci základných škôl (v našej výskumnej vzorke to boli žiaci od 13 do 15 rokov, žiaci posledných dvoch ročníkov ZŠ) majú počas pracovného dňa v priemere 5 hodín voľného času. U žiakov strednej školy sa zistilo, že množstvo ich voľného času sa znížilo o hodinu, tzn., že ho majú v priemere 4 hodiny. Ako príčina sa uvádza nárast ich študijných povinností ale aj zvýšené nároky na podieľaní sa na spoločnom chode domácnosti s pribúdajúcim vekom.

Obrázok 3 Počet žiakov z hľadiska bydliska

Na výskumnej vzorke 100 respondentov bolo 56% z mesta a 44% z obce. Na základe vyváženého hodnotenia vieme posúdiť aké sú možnosti trávenia voľného času v mestách a na dedinách. Jedným z faktorov zníženia voľného času žiakov stredných škôl je dennodenné dochádzanie do školy, čo im ukrajuje z množstva voľného času. Žiaci základných škôl väčšinou nemusia dochádzať do školy, nakoľko základné školy majú v mieste svojho bydliska.

Obrázok 4 Význam pojmu voľný čas pre žiakov

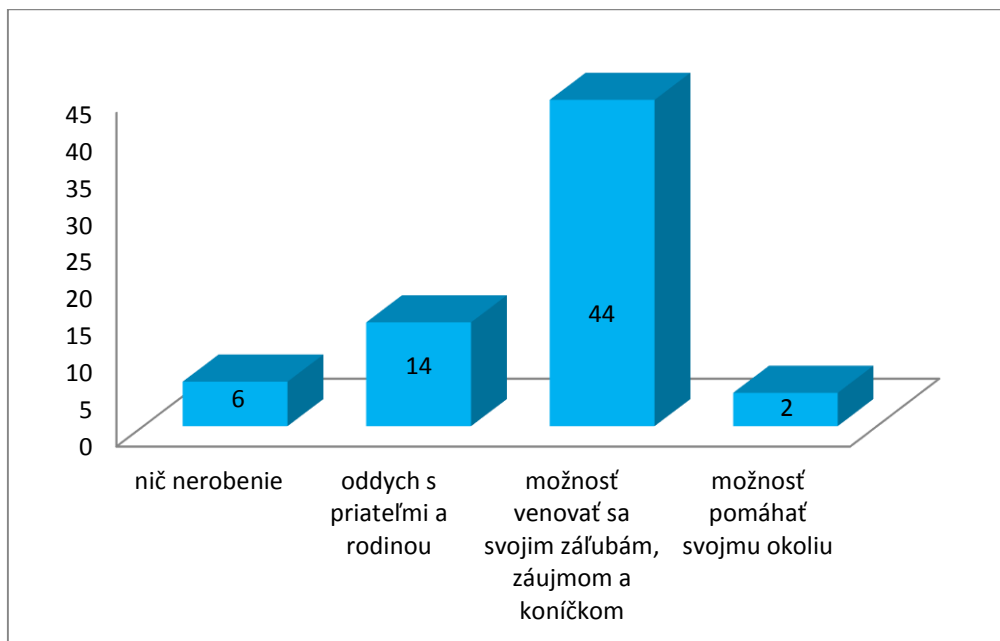
V rámci položky č. 1 sme zisťovali čo pre respondentov znamená voľný čas. Celkovo zo 100 respondentov 2 uviedli, že voľný čas pre nich znamená možnosť pomáhať svojmu okoliu. 10 respondentov uviedlo, že pre nich voľný čas znamená ničnerobenie. Oddych s priateľmi a rodinou uviedlo 26 respondentov. Najviac respondentov až 62 definovalo svoj voľný čas ako možnosť venovať sa svojim záľubám, záujmom a koníčkom. Pre mladých ľudí voľný čas znamená predovšetkým venovať sa svojim záľubám, čo sa potvrdilo aj pri frekvencii vykonávania rôznych aktivít. So záujmami si spájajú svoj voľný čas najmä žiaci základných škôl.

Pre 10% mladých ľudí je voľný čas časom ničnerobenia. Toto relatívne malé číslo je pre nás pozitívnym signálom, je však dôležité sledovať ho aj z dlhodobého hľadiska. V otázke ničnerobenia je možný nárast v prípade neorientovanosti v možnostiach využívania

voľného času alebo rezignácia na nejakú zmysluplnú a dlhodobejšiu činnosť a riziko konzumného života.

Veľmi malý počet respondentov uviedol, že pomoc svojmu okoliu považuje za prijateľné využitie voľného času, čo možno dáva priestor na zamyslenie a poskytnutie podnetov na pomoc, spoluprácu a participáciu v miestnej komunite, blízkom okolí.

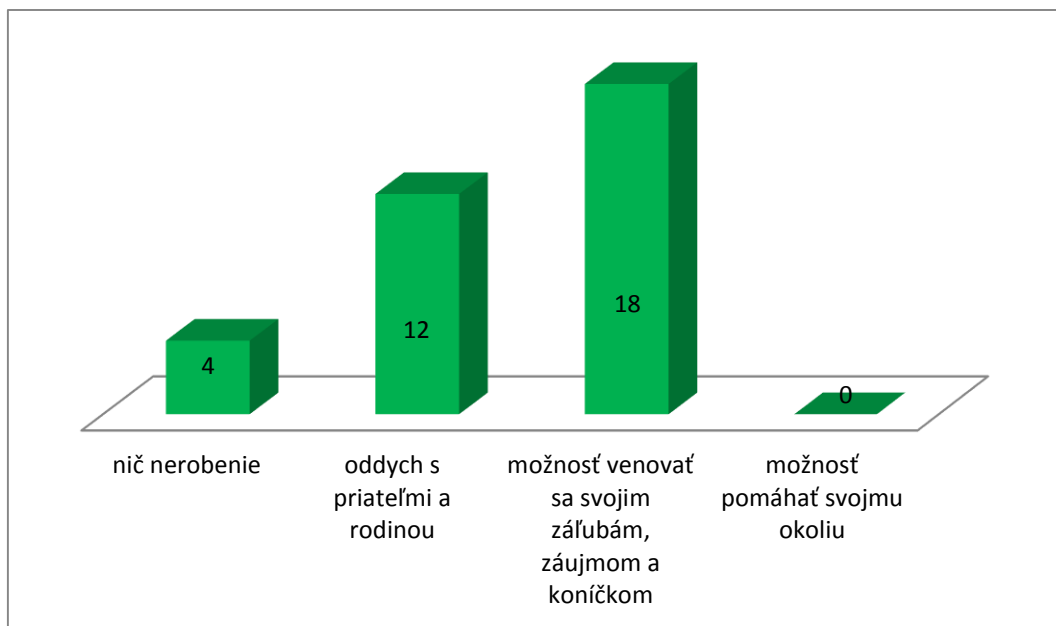
Obrázok 5 Význam pojmu voľný čas z pohľadu dievčat

V položke č.1 sme si rozdelili respondentov podľa rodovej determinácie, teda na chlapcov a dievčatá. Ako uvádza obrázok č.6 zisťovali sme čo znamená voľný čas pre dievčatá. Pre 73,33% dievčat znamená voľný čas, venovať sa svojim záľubám, záujmom a koníčkom. 23,33% dievčat uviedlo, že voľný čas je pre nich oddych s priateľmi a rodinou. Ďalších 10% uprednostňuje vo voľnom čase ničnerobenie. Len 3,33% pomáha vo svojom voľnom čase svojmu okoliu. Viac ako polovica dievčat uviedla, že najdôležitejšie pre nich v rámci trávenia voľného času je venovanie sa svojim záľubám a záujmom.

Pri porovnaní trávenia voľného času pri dievčatách a pri chlapcoch sme nenašli podstatné rozdiely, to znamená z pohľadu štatistiky tieto údaje nie sú štatisticky významné.

Obrázok 6 Význam pojmu voľný čas z pohľadu chlapcov

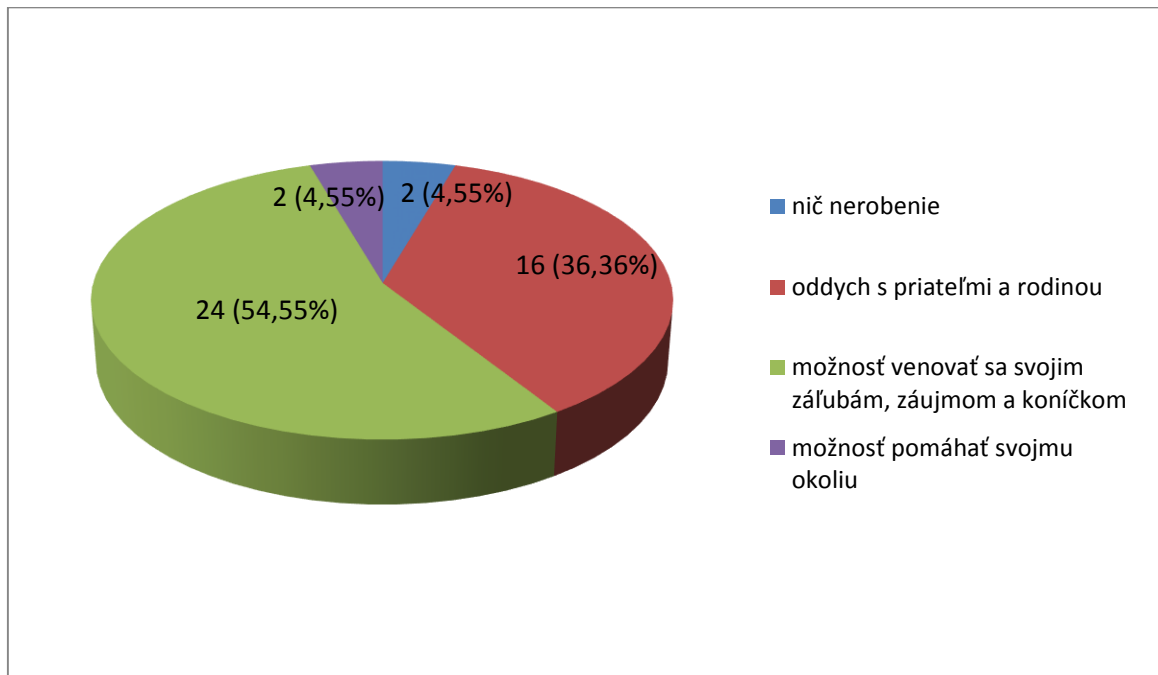

V položke 1 v dotazníku sme zisťovali čo pre deti a mládež znamená voľný čas. Pri rozdelení rodovej determinácie na chlapcov a dievčatá uvádzame v obrázku č.7 čo znamená voľný čas pre chlapcov. Z uvedených zistení vyplýva, že pre 52,94% chlapcov znamená voľný čas venovanie sa záujmom, záľubám a koníčkom. Pre 35,29% znamená voľný čas oddych s rodinou a priateľmi. Len 11,76% definuje svoj voľný čas ako ničnerobenie. Ani jeden chlapec nevedol, že by vo svojom voľnom čase pomáhal svojmu okoliu.

Význam času prežitého s priateľmi narastá u žiakov stredných škôl. Z uvedeného vyplýva, že v danom veku, procese dospievania narastá dôležitosť a význam rovesníckych skupín pre danú kategóriu žiakov.

Pri porovnávaní trávenia voľného času pri dievčatách a pri chlapcoch sme nenašli podstatné rozdiely, to znamená z pohľadu štatistiky tieto údaje nie sú štatisticky významné.

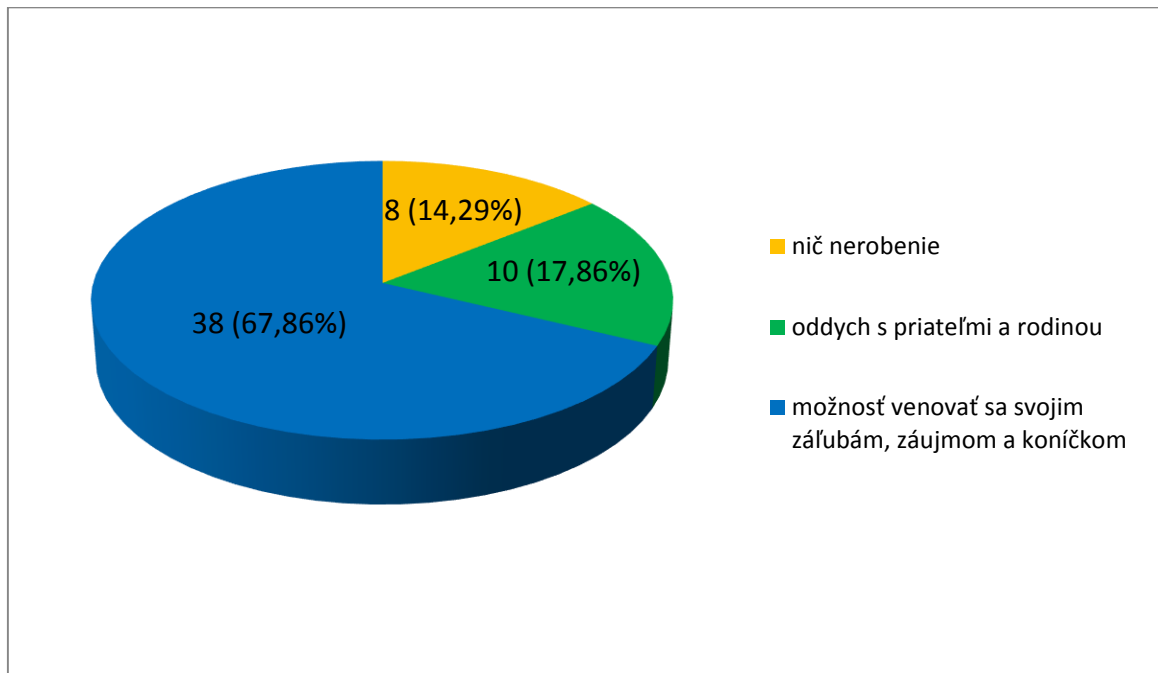
Obrázok 7 Význam pojmu voľný čas z hľadiska bydliska – obec

V dotazníkovej položke č.1 sme si respondentov rozdelili podľa miesta bydliska. Skúmali sme, čo znamená voľný čas pre respondentov bývajúcich v obci a v meste. Za obec sme si zvolili obec, podľa počtu obyvateľov. Ako hranicu sme si určili počet obyvateľov obce do 4000. Z celkového počtu bolo 44% respondentov z dediny/obce/. Takisto sme brali do úvahy, že žiaci základných škôl navštevujú základnú školu priamo v mieste bydliska / v obci/, a takisto žiaci, ktorí navštevujú stredné školy v meste majú svoje trvalé bydlisko v obci a v prevažnej miere využívajú svoj voľný čas v rámci svojho bydliska. Pri vyhodnocovaní tejto kategórie musíme brať do úvahy aj možnosť využívania zariadení voľného času v mieste bydliska a takisto ponuku ďalších voľnočasových aktivít.

Z uvedeného obrázku vyplýva, že až 54,55% respondentov bývajúcich v obci považuje za svoj voľný čas možnosť venovať sa svojim záujmom, koníčkom a záľubám. V 36,36% sa mladí ľudia žijúci v obciach venujú oddychu s priateľmi a rodinou- Len malé percentá mladých ľudí nerobí vo svojom čase nič alebo pomáhajú svojmu okoliu.

Obrázok 8 Význam pojmu voľný čas z hľadiska bydliska – mesto

V dotazníkovej položke č. 1 sme si respondentov rozdelili podľa miesta bydliska. Skúmali sme, čo znamená voľný čas pre respondentov bývajúcich v obci a v meste. Za mesto sme si zvolili mesto, podľa počtu obyvateľov. Ako hranicu sme si určili počet obyvateľov obce nad 4000. Z celkového počtu bolo 56% respondentov z mesta. Takisto sme brali do úvahy, že žiaci základných škôl navštevujú základnú školu priamo v mieste bydliska / v obci/, a takisto žiaci, ktorí navštevujú stredné školy v meste majú svoje trvalé bydlisko v obci a v prevažnej miere využívajú svoj voľný čas v rámci svojho bydliska. Pri vyhodnocovaní tejto kategórie musíme brať do úvahy aj možnosť využívania zariadení voľného času v mieste bydliska a takisto ponuku ďalších voľnočasových aktivít.

Z uvedeného obrázku vyplýva, že až 67,86% respondentov bývajúcich v meste považuje za svoj voľný čas možnosť venovať sa svojim záujmom, koníčkom a záľubám. V 17,86% sa mladí ľudia žijúci v mestách venujú oddychu s priateľmi a rodinou. Len malé percento mladých ľudí nerobí vo svojom čase nič. Zaujímavým zistením bolo, že u respondentov z mesta sa ani raz neobjavila odpoveď pomoc svojmu okoliu.

Pri tejto kategórii sme brali do úvahy, že mesto poskytuje mladým ľuďom oveľa väčšie možnosti voľnočasových aktivít, kultúrnych zariadení a zariadení, ktoré poskytujú mladým ľuďom rôzne aktivity.

Zistili sme, že preferencie trávenia voľného času detí a mládeže v obci a meste sú podobné, nie sú tu významnejšie rozdiely.

Tabuľka 2 Množstvo voľného času z pohľadu chlapcov a dievčat

Množstvo voľného času	mám ho veľa, neviem čo s ním	mám ho dostatočne, tak akurát	mám ho málo, potreboval by som viac	neviem posúdiť
Dievčatá	0	24 (36,36%)	36 (54,55%)	6 (9,09%)
Chlapci	0	20 (58,82%)	14 (41,18%)	0 (0%)
Spolu	0	44 (44%)	50 (50%)	6 (6%)

Pri dotazníkovej položke č. 2 sme zisťovali, ako respondenti vnímajú množstvo voľného času, ktorý majú k dispozícii.

Podľa doterajších výskumov až 47% mladých ľudí uvádza, že množstvo ich voľného času je dostatočné. Naopak 43% hovorí, že majú nedostatok voľného času. Len 4% majú veľa voľného času a nevedia ako s ním naložiť.

Z našich zistení vyplynulo, že žiadny respondent neuviedol, že má veľa voľného času a nevie čo s ním. Polovica respondentov – 50% uviedlo, že má málo voľného času a potrebovali by ho viac. Za dostatočné množstvo voľného času považuje svoj voľný čas až 44% respondentov. Len 6% respondentov nevie posúdiť svoje množstvo voľného času.

V našom výskume dievčatá vo väčšej miere uvádzajú, že majú dostatok voľného času. Takisto dievčatá definujú malé množstvo voľného času, raz v takej miere ako chlapci v počte 36 oproti 14.

Dievčatá vo vyššej miere vyjadrili potrebu mať viac voľného času.

U chlapcov nebola zaznamenaná ani jedna odpoveď, že nevedia posúdiť množstvo svojho voľného času, naopak túto odpoveď uviedlo 6 dievčat.

Približne polovica respondentov uviedla, že majú relatívne veľa voľného času a obvykle ho nevedia vyplniť zmysluplnými aktivitami, čo môže v konečnom dôsledku viesť k nárastu sociálno-patologických javov.

Tabuľka 3 Kto rozhoduje trávení voľného času z pohľadu chlapcov a dievčat

Kto rozhoduje o mojom trávení voľného času	rozhodujem sa vždy sám na základe vlastného úsudku	rozhodujem sa sám/sama, no zvyknem sa poradiť s inými	prispôsobujem sa svojmu okoliu	väčšinou musím robiť to, čo povedia iní	rozhoduje za mňa niekto iný
Dievčatá	16 (24,24%)	38 (57,58%)	6 (9,09%)	6 (9,09%)	0 (0%)
Chlapci	8 (23,53%)	24 (70,59%)	0 (0%)	2 (5,88%)	0 (0%)
Spolu	24 (24%)	62 (62%)	6 (6%)	8 (8%)	0 (0%)

V dotazníkovej položke č.4 sme pri interpretácii respondentov podľa rodovej determinácie zisťovali do akej miery ovplyvňujú žiakov pri rozhodovaní o ich trávení voľného času sami, rozhodujú za nich rodičia, sú ovplyvnení svojimi rovesníkmi, spolužiakmi alebo za nich rozhoduje niekto iný. Zisťovali sme ako sociálne prostredie vplyva na rozhodovaciu schopnosť jednotlivých respondentov podľa rodovej determinácie.

Z piatich možností, ktoré sme im ponúkli, mali respondenti označiť iba jednu možnosť, kto má najväčší vplyv na trávenie voľného času.

Z našich zistení vyplynulo, že až 62% respondentov sa rozhodujú sami, ale zvyknú sa poradiť aj s inými. K tejto možnosti sa priklonilo až 38 dievčat a len 24 chlapcov.

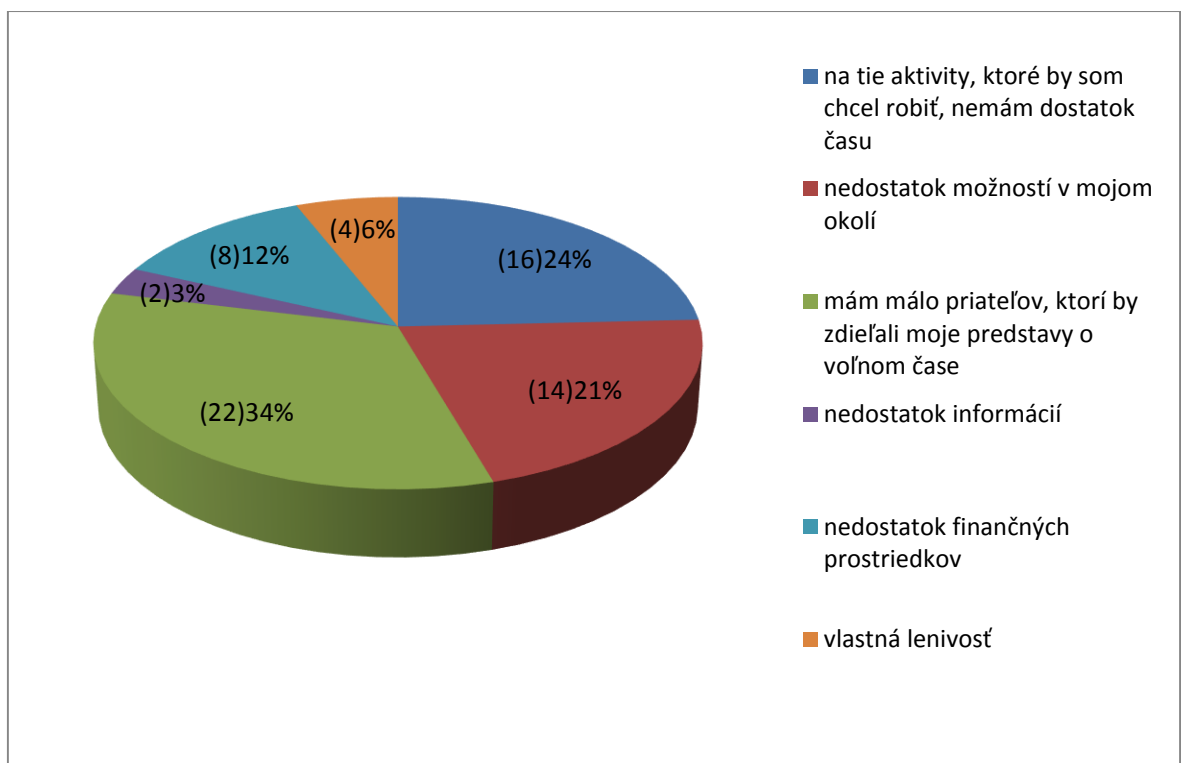
Na základe vlastného úsudku sa rozhoduje 24% respondentov, z toho je dvojnásobný počet dievčat oproti chlapcom. Svojmu okoliu sa prispôsobuje 6% respondentov, zaujímavou skutočnosťou bolo, že ani jeden chlapec neuviedol túto možnosť. Len 8% respondentov hovorí, že väčšinou musia robiť to čo im povedia iní.

O tom čo budú robiť vo voľnom čase sa viac ako tri štvrtiny mladých ľudí – 86% rozhoduje samostatne na základe vlastného úsudku, alebo sa zvyknú poradiť s niekým iným (rodičia, kamaráti, rovesníci).

Len 8% respondentov uviedlo, že majú na využívanie svojho voľného času minimálny vplyv, musia sa prispôbovať svojmu okoliu alebo o ich voľnom čase rozhodujú iní.

Na základe uvedených zistení môžeme konštatovať, že mladí ľudia sú relatívne samostatní v rozhodovaní o trávení svojho voľného času. Na rozhodovanie o tom, ako budú mladí ľudia tráviť svoj voľný čas majú najväčší vplyv priatelia, rovesníci a rodičia.

Obrázok 9 – Odlišnosť predstáv o voľnom čase v závislosti od pohlavia - dievčatá

V dotazníkovej položke č. 7 sa pýtame respondentov na hlavný dôvod toho, prečo sa ich predstavy o ideálne prežitom voľnom čase líšia od skutočnosti.

Rozdelili sme respondentov podľa rodovej determinácie a u dievčat sme dospeli k týmto zisteniam: 34% dievčat usudzuje, že má málo priateľov, ktorí by zdieľali ich predstavy o trávení voľného času.

Aktivity, ktoré by chceli robiť ale nemajú dostatok voľného času uviedlo 24% dievčat.

Z našich zistení vyplynulo, že až 21% dievčat má nedostatok možností vo svojom okolí, kde sme zobrali do úvahy aj bydlisko respondentov, vzhľadom k tomu, že obec ponúka menšie množstvo voľnočasových aktivít ako mesto.

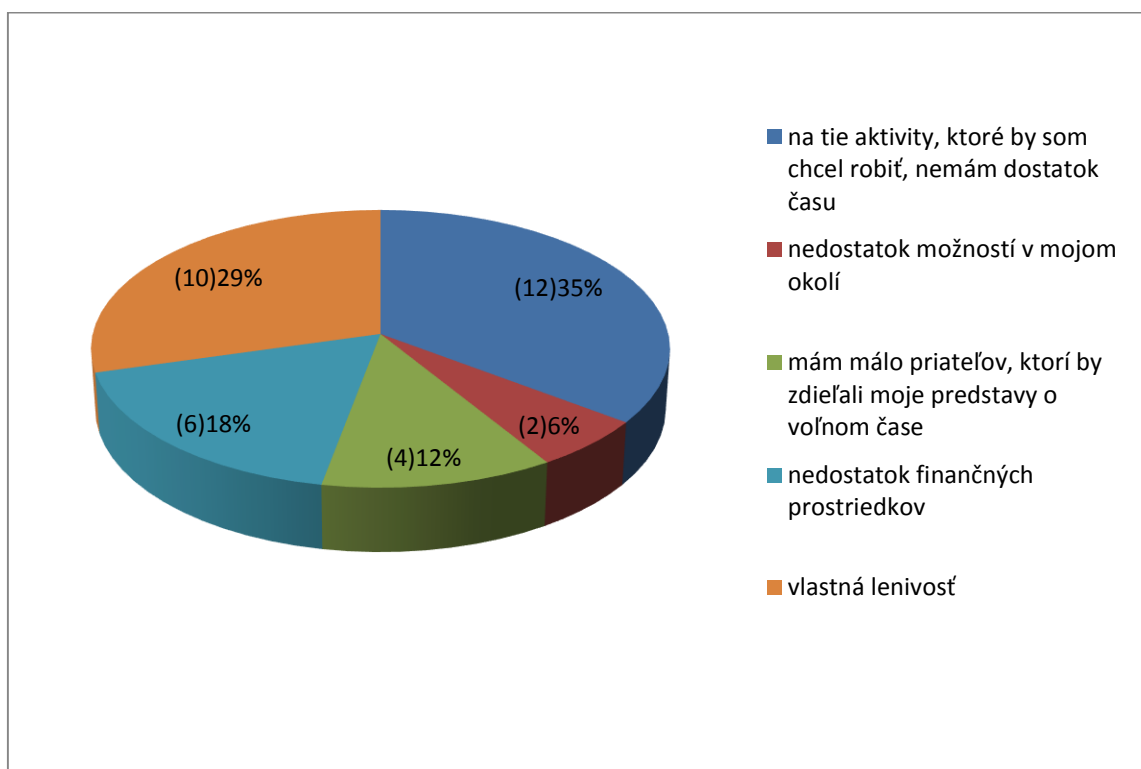
12% dievčat uviedlo, že nemá na svoje voľnočasové aktivity dostatok finančných prostriedkov.

Predstavy o trávení voľného času sa líšia u 6% dievčat z dôvodu ich vlastnej lenivosti.

Len 3% dievčat uviedlo, že majú nedostatok informácií o možnostiach trávenia svojho voľného času.

Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že dievčatá sú spokojnejšie s aktivitami vo svojom voľnom čase.

Obrázok 10 – Odlišnosť predstáv o voľnom čase v závislosti od pohlavia - chlapci

V dotazníkovej položke č. 7 sa pýtame respondentov na hlavný dôvod toho, prečo sa ich predstavy o ideálne prežitom voľnom čase líšia od skutočnosti.

Z pohľadu chlapcov sú naše zistenia nasledovné: 35% chlapcov nemá dostatok času na tie aktivity, ktoré by chceli robiť.

Zaujímavým zistením je, že až 29% chlapcov uvádza ako hlavný dôvod svoju vlastnú lenivosť, čo u dievčat predstavovalo iba 6%. U chlapcov bol aj veľmi významným dôvodom aj nedostatok finančných prostriedkov, v 18%.

Ako dôvod rozličných predstáv o trávení voľného času uvádza 12% chlapcov málo priateľov, ktorí by zdieľali ich predstavy o voľnom čase. Len 6% hovorí o tom, že vo svojom okolí majú nedostatok možností na trávenie voľného času.

Predstavy mladých ľudí o ideálnom trávení svojho voľného času spočívajú predovšetkým v aktivitách, ktoré sú pasívne a majú skôr relaxačnú a regeneračnú funkciu.

Tabuľka 4 Miera súhlasu/nesúhlasu s výroky z pohľadu dievčat

Výroky/miera súhlasu DIEVČATÁ	úplne súhlasím	skôr súhlasím	skôr nesúhlasím	vôbec nesúhlasím	neviem
Nezáleží mi na tom, ako využívam voľný čas. Dôležité je, že ho vôbec mám.	20(30,30%)	8(12,12%)	14(21,21%)	22(33,33%)	0(0%)
Moje okolie (sídliisko, mesto, obec) mi poskytuje veľa možností na využívanie voľného času.	30(45,45%)	12(18,18%)	14(21,21%)	8(12,12%)	2(3,03%)
Veľa svojho času musím venovať povinnostiam a práci.	4(6,06%)	30(45,45%)	28(42,42%)	2(3,03%)	0(0%)
Mám dostatok peňazí na to, aby som mohol využívať voľný čas po svojom.	2(3,03%)	4(6,06%)	42(63,64%)	18(27,27%)	0(0%)
Svoj voľný čas by som chcel využívať efektívnejšie, žiaľ, neviem si ho dobre naplánovať.	16(24,24%)	20(30,30%)	16(24,24%)	8(12,12%)	6(9,09%)
Mám dostatok informácií o tom, čo sa u nás deje a kam sa	6(9,09%)	18(27,27%)	36(54,55%)	6(9,09%)	0(0%)

môžem zapojiť.					
----------------	--	--	--	--	--

V tabuľke č. 4 zisťujeme ako sú jednotliví respondenti v závislosti na pohlaví spokojní resp. nespokojní s uvedenými jednotlivými výroky.

Žiadali sme jednotlivých respondentov, aby vyjadrili mieru súhlasu alebo nesúhlasu so sériou výrokov, ktoré sa týkali spokojnosti s využívaním voľného času, s možnosťami využívania aktivít v ich okolí a prístupom k informáciám.

Pri každom výroku mali mladí ľudia označiť súhlas/nesúhlas s výrokom na 5 stupňovej škále od úplného súhlasu po úplný nesúhlas. Pri interpretácii výsledkov sme prihliadali na rodovú determináciu.

U dievčat prevládajú prevažne pozitívne postoje s tým ako svoj voľný čas prežívajú. 30 respondentiek uviedlo, že im ich okolie poskytuje dostatočné možnosti na trávenie voľného času. Takisto je pre ne dôležité, že voľný čas vôbec majú a chceli by svoj čas tráviť efektívnejšie. U 16 respondentiek bola odpoveď, že si nevedia svoj voľný čas dobre naplánovať. Len 6 dievčat uviedlo, že má dostatok informácií o tom, čo sa deje v ich okolí a kam sa môžu zapojiť.

Pri niektorých výrokoch sa potvrdila aj neznalosť mladých ľudí o možnostiach využívania voľného času a nedostatku informácií o dianí v ich blízkom okolí.

Tabuľka 5 Miera súhlasu/nesúhlasu s výroky z pohľadu chlapcov

Výroky/miera súhlasu CHLAPCI	úplne súhlasím	skôr súhlasím	skôr nesúhlasím	vôbec nesúhlasím	neviem
Nezáleží mi na tom, ako využívam voľný čas. Dôležité je, že ho vôbec mám.	2(5,88%)	16(47,06%)	12(35,29%)	4(11,77%)	0(0%)
Moje okolie (sídliisko, mesto, obec) mi poskytuje veľa možností na využívanie voľného času.	8(23,53%)	22(64,71%)	2(5,88%)	2(5,88%)	0(0%)
Veľa svojho času musím					

venovať povinnostiam a práci.	2(5,88%)	16(47,06%)	12(35,29%)	4(11,77%)	0(0%)
Mám dostatok peňazí na to, aby som mohol využívať voľný čas po svojom.	0(0%)	18(52,94%)	8(23,53%)	6(17,65%)	2(5,88%)
Svoj voľný čas by som chcel využívať efektívnejšie, žiaľ, neviem si ho dobre naplánovať.	4(11,77%)	10(29,41%)	16(47,06%)	4(11,77%)	0(0%)
Mám dostatok informácií o tom, čo sa u nás deje a kam sa môžem zapojiť.	6(17,65%)	16(47,06%)	8(23,53%)	2(5,88%)	2(5,88%)

V tabuľke č. 5 zisťujeme ako sú jednotliví respondenti v závislosti na pohlaví spokojní resp. nespokojní s uvedenými jednotlivými výroky.

Žiadali sme jednotlivých respondentov, aby vyjadrili mieru súhlasu alebo nesúhlasu so sériou výrokov, ktoré sa týkali spokojnosti s využívaním voľného času, s možnosťami využívania aktivít v ich okolí a prístupom k informáciám.

Pri každom výroku mali mladí ľudia označiť súhlas/nesúhlas s výrokom na 5 stupňovej škále od úplného súhlasu po úplný nesúhlas. Pri interpretácii výsledkov sme prihliadali na rodovú determináciu.

U chlapcov prevládajú prevažne pozitívne postoje s tým ako svoj voľný čas prežívajú. 22 respondentov uviedlo, že im ich okolie poskytuje dostatočné možnosti na trávenie voľného času. Takisto je pre ne dôležité, že voľný čas vôbec majú a chceli by svoj čas tráviť efektívnejšie. U 16 respondentov bola odpoveď, že si nevedia svoj voľný čas dobre naplánovať. Len 8 chlapcov uviedlo, že má dostatok informácií o tom, čo sa deje v ich okolí a kam sa môžu zapojiť.

Pri niektorých výrokoch sa potvrdila aj rozdielnosť v prístupe k svojmu voľnému času z pohľadu dievčat a z pohľadu chlapcov.

Tabuľka 6 Súhlas/nesúhlas s informovanosťou z hľadiska bydliska - obec

--	--	--	--	--

Typ informácie/miera súhlasu	vôbec mi nechýbajú	veľmi mi chýbajú	nemám o ne záujem	neviem
Zaujímavé kultúrne podujatie (film, divadlo, koncert).	18(40,91%)	16(36,36%)	4(9,09%)	6(13,64%)
Diskusia na tému, ktorá ma zaujíma.	20(45,45%)	12(27,27%)	10(22,73%)	2(4,55%)
Možnosť ďalšieho vzdelávania napr. prednášky, kurzy, školenia.	18(40,91%)	6(13,64%)	16(36,36%)	4(9,09%)
Víkendové podujatie, ktorého by som sa rád/a zúčastnil/a.	12(27,27%)	20(45,45%)	6(13,64%)	6(13,64%)
Možnosť zapojiť sa do dobrovoľníckych aktivít.	22(50%)	8(18,18%)	8(18,18%)	6(13,64%)
Zaujímavá kniha, ktorú by som si mohol/a prečítať.	22(50%)	8(18,18%)	6(13,64%)	4(9,09%)
Možnosť navštevovať krúžky.	18(40,91%)	12(27,27%)	8(18,18%)	6(13,64%)
Možnosť zapojiť sa do aktivít detskej a mládežníckej organizácie.	18(40,91%)	18(40,91%)	4(9,09%)	4(9,09%)
Možnosť ísť na tábor.	14(31,82%)	20(45,45%)	8(18,18%)	2(4,55%)

V dotazníkovej položke č. 8 sme zisťovali aké informácie mladým ľuďom chýbajú čo sa týka voľnočasových aktivít. Na vyhodnotenie otázok sme použili štvorstupňovú škálu s odpoveďami vôbec mi nechýbajú, veľmi mi chýbajú, nemám o ne záujem a neviem posúdiť.

Z uvedených zistení vieme interpretovať výsledky, že celková informovanosť v obciach je menšia ako v mestách.

Z uvedeného počtu respondentov 20% uviedlo, že im chýbajú víkendové podujatia, ktorého by sa mohli zúčastniť a možnosť ísť na tábor. 18% respondentov by malo záujem sa zapojiť do aktivít detskej a mládežníckej organizácie.

Čo je zarážajúcim zistením je, že len 6% detí a mládeže má záujem o ďalšie vzdelávanie, kurzy, školenia, čo môže neskôr viesť ku konzumnému spôsobu života a nezájmu o ďalší osobnostný rozvoj.

Naopak na druhej strane deťom a mládeži skoro vôbec nechýbajú informácie o dobrovoľníckych aktivitách – až 22%, možnosť zúčastniť sa zaujímavej diskusie (20%) a takisto možnosť prečítať si nejakú zaujímavú knihu.

Najviac informácií respondenti získavajú od svojich priateľov, rovesníkov a v škole.

Druhým najdôležitejším zdrojom informácií je internet. Viac ako 35% respondentov takto získava informácie pravidelne.

V škole získava pravidelne alebo pomerne často informácie viac ako 45% respondentov.

Tabuľka 7 Súhlas/nesúhlas s informovanosti z hľadiska bydliska - mesto

Typ informácie/miera súhlasu	vôbec mi nechýbajú	veľmi mi chýbajú	nemám o ne záujem	neviem
Zaujímavé kultúrne podujatie (film, divadlo, koncert).	12(21,43%)	18(32,14%)	6(10,71%)	20(35,71%)
Diskusia na tému, ktorá ma zaujíma.	18(32,14%)	12(21,43%)	10(17,86%)	16(28,57%)
Možnosť ďalšieho vzdelávania napr. prednášky, kurzy, školenia.	12(21,43%)	12(21,43%)	30(53,57%)	2(3,57%)
Víkendové podujatie, ktorého by som sa rád/a zúčastnil/a.	14(25%)	10(17,86%)	4(7,14%)	28(50%)
Možnosť zapojiť sa do dobrovoľníckych aktivít.	16(28,57%)	6(10,71%)	28(50%)	6(10,71%)
Zaujímavá kniha, ktorú by som si mohol/a prečítať.	20(35,71%)	14(25%)	22(39,29%)	0(0%)
Možnosť navštevovať krúžky.	16(28,57%)	4(7,14%)	30(53,57%)	6(10,71%)
Možnosť zapojiť sa do aktivít detskej a mládežníckej organizácie.	18(32,14%)	4(7,14%)	30(53,57%)	4(7,14%)
Možnosť ísť na tábor.	14(25%)	12(21,43%)	28(50%)	2(3,57%)

V dotazníkovej položke č. 8 sme zistovali aké informácie mladým ľuďom chýbajú čo sa týka voľnočasových aktivít.

Pri interpretácii uvedenej položky sme sa pýtali našich respondentov aké aktivity im chýbajú a naopak o čo vôbec nemajú záujem.

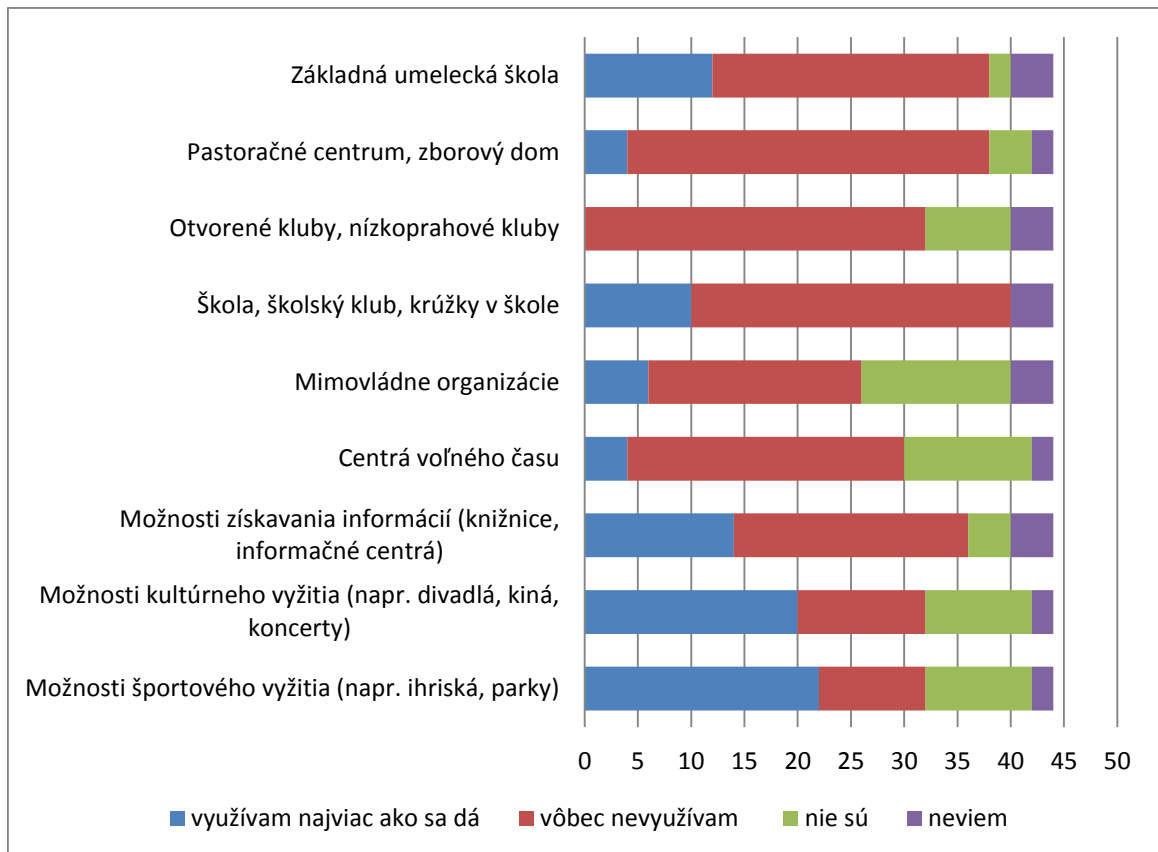
Na vyhodnotenie otázok sme použili štvorstupňovú škálu s odpoveďami vôbec mi nechýbajú, veľmi mi chýbajú, nemám o ne záujem a neviem posúdiť.

Z uvedených zistení vieme interpretovať výsledky, že celková informovanosť v obciach je menšia ako v mestách.

Z uvedeného počtu respondentov žijúcich v meste 18% uviedlo, že im chýbajú zaujímavé kultúrne podujatia, ktorého by sa mohli zúčastniť a možnosť ďalšieho vzdelávania. Z uvedeného vyplýva, že deti a mládež v meste majú väčší záujem o ďalšie vzdelávanie ako respondenti v obciach. 12% respondentov by malo záujem sa zapojiť do diskusie na tému, ktorá ich zaujíma, čo je pre nás pozitívny signál.

Naopak na druhej strane deťom a mládeži skoro vôbec nechýbajú informácie o dobrovoľníckych aktivitách – až 16%, možnosť zúčastniť sa zaujímavej diskusie (18%) a takisto možnosť zapojiť sa do aktivít detskej a mládežníckej organizácie.

Obrázok 11 Možnosti využívania inštitúcií voľného času z hľadiska bydliska - obec

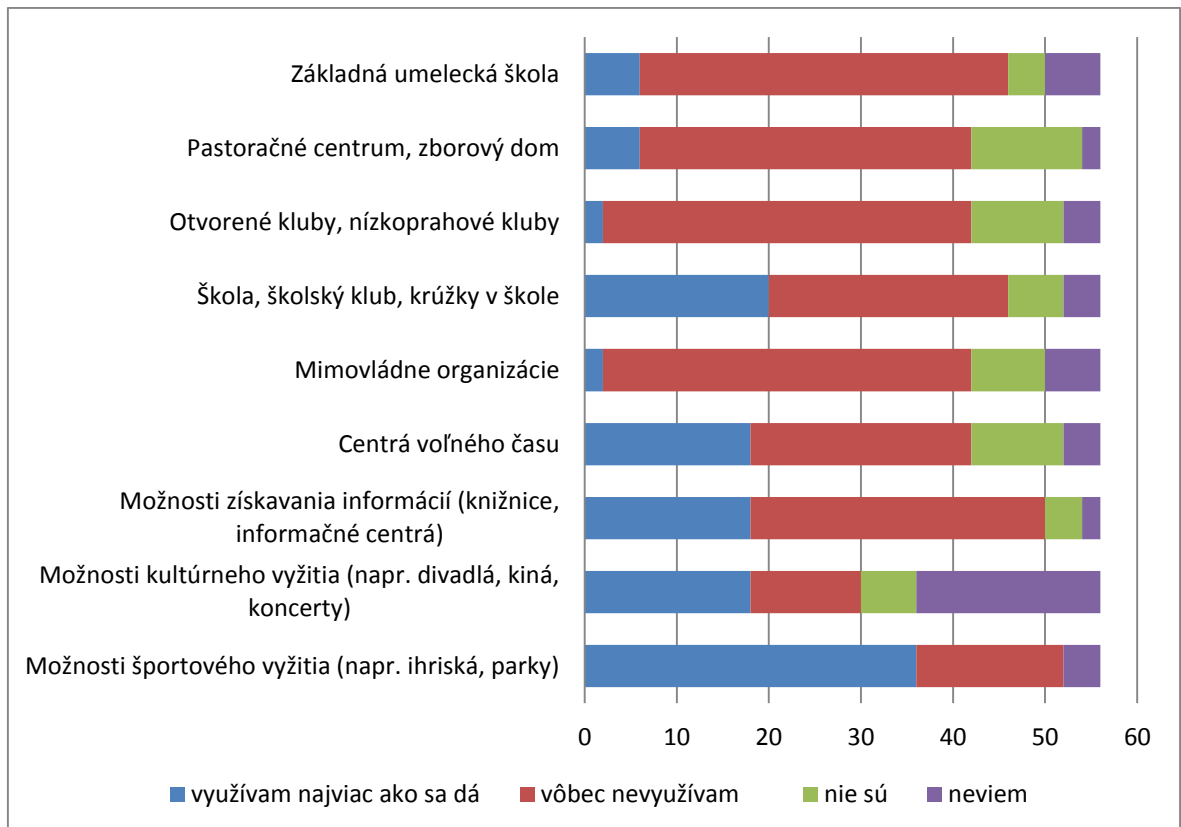
V dotazníkovej položke č.5 sme sa respondentov pýtali aké možnosti trávenia voľného času v organizáciách využívajú. Pri interpretácii sme použili štvorstupňovú škálu s odpoveďami využívam najviac ako sa dá, vôbec nevyužívam, nie sú a neviem. V uvedenom obrázku definujeme respondentov z obce.

Z uvedených zistení vyplýva, že respondenti najviac využívajú možnosti športového vyžitia až 22 ich uviedlo túto možnosť. Na druhom mieste v počte 20 využívajú možnosti kultúrneho vyžitia.

Mladí ľudia získavajú informácie z knižníc a informačných centier v počte 14 respondentov.

Naopak respondenti vôbec nevyužívajú alebo v minimálnej miere pastoračné centrá, nízkoprahové a otvorené kluby. Možnosť navštevovať pastoračné centrum nevyužíva až 34 respondentov.

Obrázok 12 Možnosti využívania inštitúcií voľného času z hľadiska bydliska - mesto

V dotazníkovej položke č. 5 sme sa respondentov pýtali aké možnosti trávenia voľného času v organizáciách využívajú. Pri interpretácii sme použili štvorstupňovú škálu s odpoveďami využívam najviac ako sa dá, vôbec nevyužívam, nie sú a neviem.

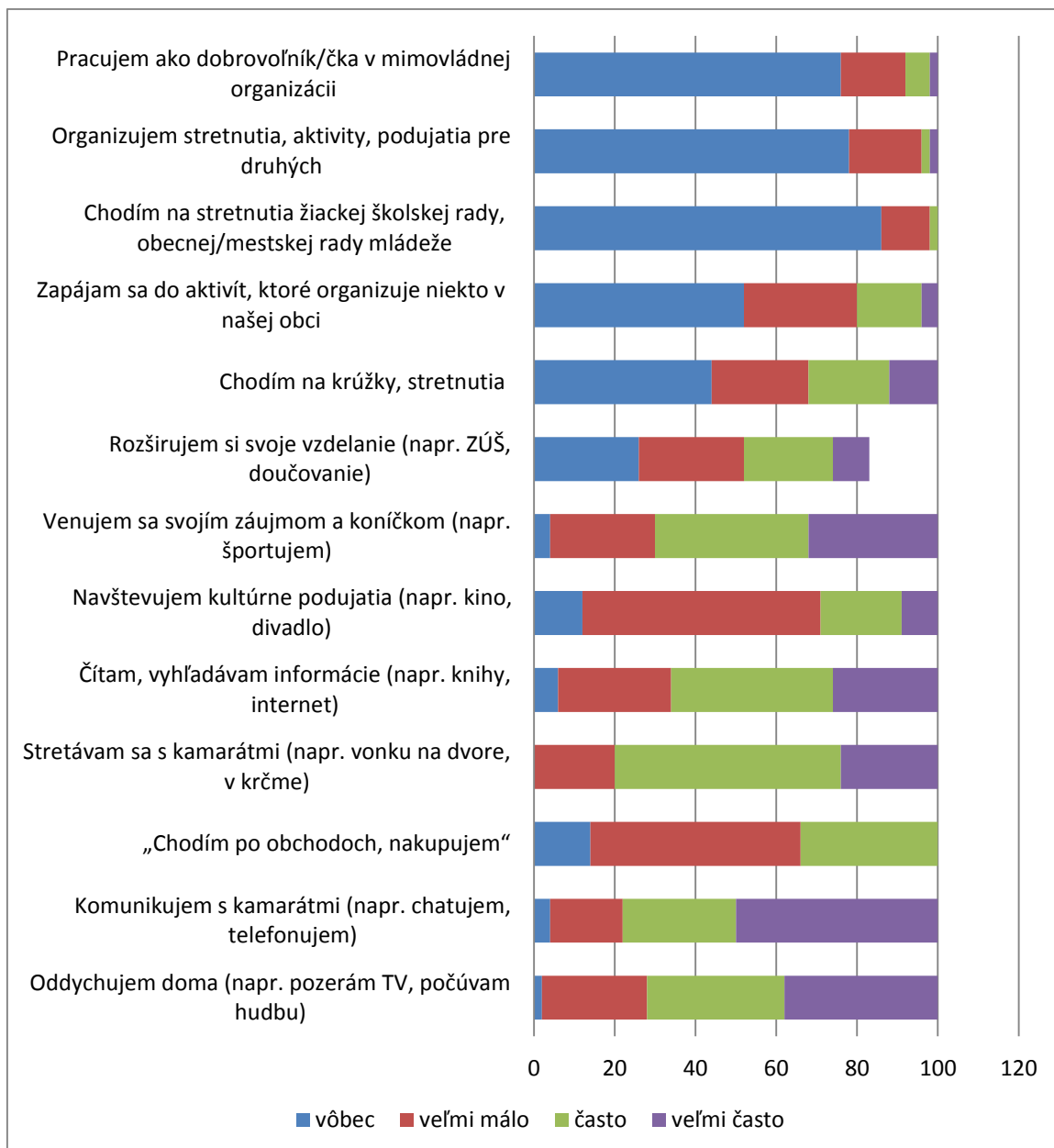
V uvedenom obrázku definujeme respondentov z mesta.

Z uvedených zistení vyplýva, že respondenti najviac využívajú možnosti športového vyžitia až 37 respondentov.

Veľké množstvo respondentov až 40 uviedlo, že nenavštevujú základnú umeleckú školu, ďalších uviedlo, že nevyužívajú možnosti dobrovoľných organizácií.

36 respondentov uviedlo, že využíva centrá voľného času, získava informácie z knižníc a informačných centier a možnosti kultúrneho vyžitia.

Obrázok 13 Aktívne/pasívne využívanie voľného času

V dotazníkovej položke č.3 sme sa zamerali akou formou – pasívna alebo aktívna forma trávenia voľného času prevláda u našich respondentov.

Na vyhodnotenie sme použili štvorstupňovú škálu s odpoveďami vôbec, veľmi málo, často, veľmi často.

Z uvedených zistení vieme interpretovať nasledovné zistenia:

Najmenší záujem zo strany detí a mládeže je o aktivity vo forme práce v dobrovoľníckych a mimovládnych organizáciách a o organizovanie stretnutí, podujatí pre druhých .

Najväčší záujem majú deti a mládež o pasívne formy trávenia voľného času ako sú oddych doma, pozeranie TV, počúvanie hudby a komunikáciu s priateľmi.

Bližšie zistenia sú uvedené v nasledujúcich obrázkoch a tabuľkách v štatistickom overovaní.

Skôr než sme začali skúmať jednotlivé hypotézy, overili sme si normalitu rozloženia dát. Na tento účel sme použili Kolmogorov-Smirnov test, ktorý sa používa pre vzorky väčšie ako 50 respondentov. Deskriptívnu štatistiku jednotlivých ukazovateľov testu uvádzame v tabuľke 1.

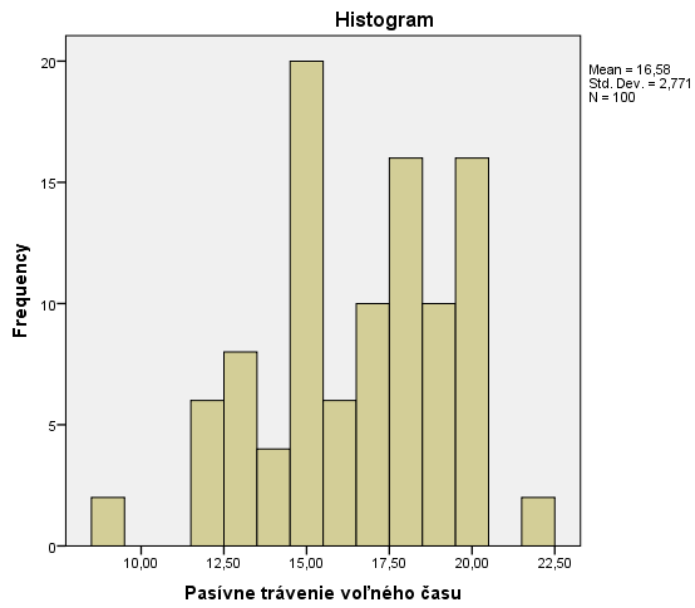
Tabuľka 8 Deskriptívna statistika

		Koeficient	Štandardná chyba
Pasívne trávenie voľného času	Aritmetický priemer	16,5800	,27714
	Medián	17,0000	
	Štandardná odchýlka	2,77135	
	Minimum	9,00	
	Maximum	22,00	
Aktívne trávenie voľného času	Aritmetický priemer	12,4200	,28575
	Medián	12,0000	
	Štandardná odchýlka	2,85749	
	Minimum	7,00	
	Maximum	20,00	

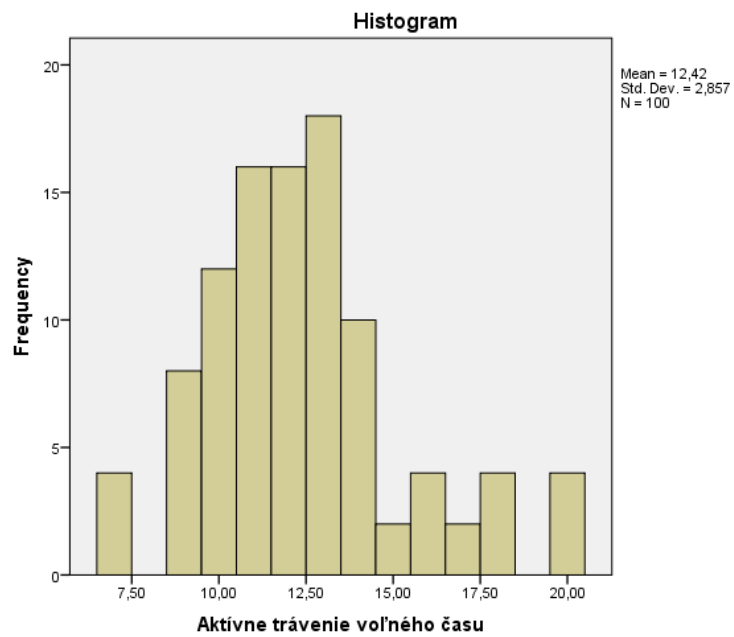
Výsledok testu Kolmogorov-Smirnov v tabuľke 2 nám naznačuje, že nedisponujeme normálnym rozložením dát v prípade pasívneho a aktívneho trávenia voľného času, nakoľko je test signifikantný ($p < ,050$). K tomu prikladáme aj histogramy jednotlivých škál (grafy 1 a 2). Na základe vyššie uvedených skutočností sme sa na overenie hypotéz rozhodli použiť neparametrický Mann-Whitney U test pre nezávislé vzorky.

Tabuľka 9 Test Normality

	Kolmogorov-Smirnov		
	Koeficient	df (stupne voľnosti)	p (signifikancia)
Pasívne trávenie voľného času	,136	100	,000*
Aktívne trávenie voľného času	,160	100	,000*

Obrázok 14 Rozloženie dát škály
Pasívne trávenie voľného času

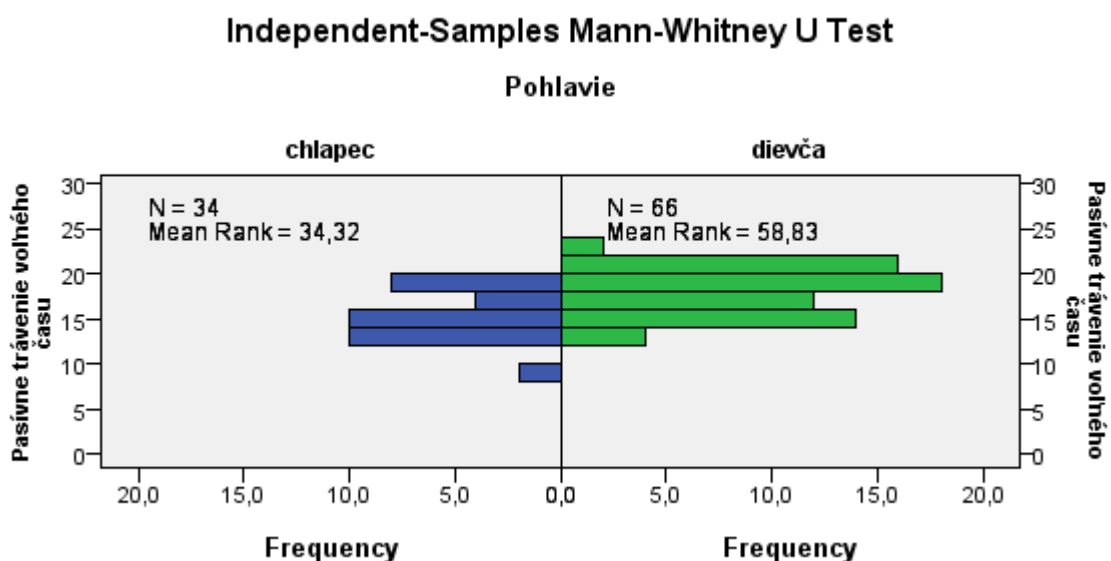
Obrázok 15 Rozloženie dát škály
Aktívne trávenie voľného času

H₁: Existuje významný rozdiel v trávení voľného času medzi chlapcami a dievčatami.

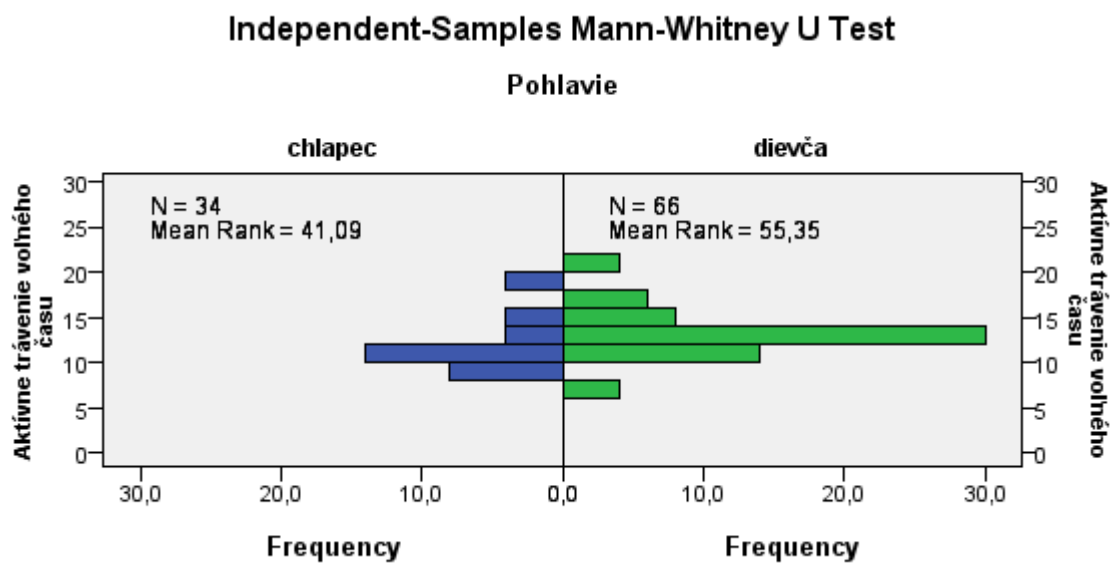
Nakoľko nedisponujeme normálnym rozložením dát, na preskúmanie prvej hypotézy sme použili neparametrický Mann-Whitney U test pre nezávislé vzorky (tabuľka 3). Zistili sme, že existuje štatisticky významný pohlavný rozdiel v pasívnom ($U = 1\,672,000$, $z = 4,041$, $p = ,000$) a aktívnom trávení voľného času ($U = 1\,442,000$, $z = 2,349$, $p = ,019$). V oboch prípadoch dievčatá prejavujú štatisticky významne vyššiu mieru ako pasívneho, tak aj aktívneho trávenia voľného času (grafy 3 a 4).

Tabuľka 10 Mann-Whitney U test koeficienty 1

Pohlavie	Pasívne trávenie voľného času	Aktívne trávenie voľného času
N	100	100
Mann-Whitney U koeficient	1 672,000	1 442,000
Štandardizovaná chyba	136,110	136,226
Štandardizovaný z koeficient	4,041	2,349
Asymptotická signifikancia	,000*	,019*

Obrázok 16 Porovnanie pasívneho trávenia voľného času vzhľadom na pohlavie

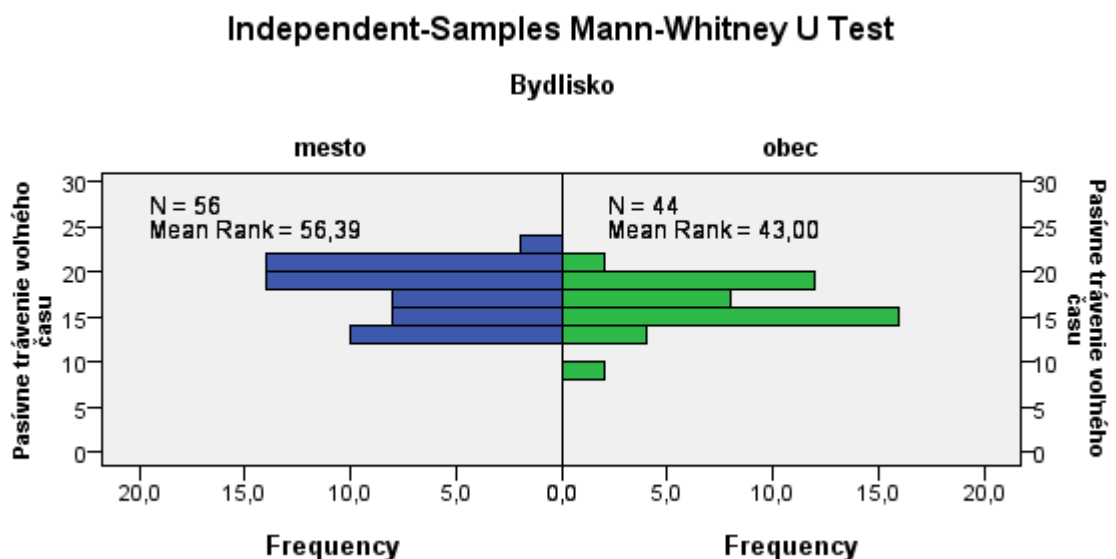
Obrázok 17 Porovnanie aktívneho trávenia voľného času vzhľadom na pohlavie

H₂:Existuje významný rozdiel v trávení voľného času vzhľadom na miesto bývania.

Na overenie druhej hypotézy sme znovu použili Mann-Whitney test (tabuľka 4). Zistili sme, že v pasívnom trávení voľného času existuje štatisticky významný rozdiel vzhľadom na bydlisko respondentov ($U = 1\,562,000$, $z = 2,341$, $p = ,021$). Respondenti žijúci v meste prejavujú výrazne vyššiu mieru pasívneho trávenia voľného času v porovnaní s respondentmi žijúcimi v meste (graf 5).

Tabuľka 11 Mann-Whitney U test koeficienty 2

Bydlisko	Pasívne trávenie voľného času	Aktívne trávenie voľného času
N	100	100
Mann-Whitney U koeficient	1 562,000	1 080,000
Štandardizovaná chyba	142,626	142,748
Štandardizovaný z koeficient	2,314	-1,065
Asymptotická signifikancia	,021*	,287

Obrázok 18 Porovnanie pasívneho trávenia voľného času vzhľadom na bydlisko

H₃: Existuje významná súvislosť medzi vekom a trávením voľného času.

Tretiu hypotézu sme skúmali Spearmanovým testom korelácie (tabuľka 5). Neevidujeme žiadny štatisticky významný vzťah medzi vekom a pasívnym trávením voľného času ($r = -,017, p = ,865$), ani medzi vekom a aktívnym trávením voľného času ($r = -,015, p = ,882$).

Tabuľka 12 Korelácie medzi trávením voľného času a vekom

		Vek
	r	-,017
Pasívne trávenie voľného času	p	,865
	N	100
	r	-,015
Aktívne trávenie voľného času	p	,882
	N	100

5 DISKUSIA A OVERENIE HYPOTÉZ

Cieľom nášho výskumu bolo zistiť ako vybraná vzorka respondentov v rámci 2.stupňa ZŠ (ISCED2) a žiakov strednej školy (ISCED3) trávi svoj voľný čas., či u nich prevládajú aktívne alebo pasívne formy trávenia voľného času, aký vplyv má na trávenie voľného času vek a miesto bydliska respondentov. Výskum sme uskutočnili prostredníctvom dotazníkov.

H₁ Existuje významný rozdiel v trávení voľného času medzi chlapcami a dievčatami.

Na základe nášho výskumu sa nám hypotéza č. 1 potvrdila, čo znamená, že dievčatá sú aktívnejšie v trávení voľného času ako chlapci aj v aktívnom aj pasívnom trávení svojho voľného času. Dievčatá v rámci výskumu viac preferovali aktívne formy trávenia voľného času. Chceli sme zistiť aké sú rozdiely pri výbere foriem trávenia voľného času, ako respondenti využívajú jednotlivé zariadenia a organizácie na trávenie voľného času.

H₂ Existuje významný rozdiel v trávení voľného času vzhľadom na miesto bývania.

Na základe zistení môžeme definovať, že pasívne formy trávenia voľného času prevládajú nad aktívnymi pri oboch typoch našich škôl v závislosti na mieste bydliska. Hypotéza č. 2 sa nám potvrdila.

Tabuľka 13 Výsledky výskumu

HYPOTÉZA	OVERENIE VÝSLEDKOV
H₁ Existuje významný rozdiel v trávení voľného času medzi chlapcami a dievčatami	potvrdená
H₂ Existuje významný rozdiel v trávení voľného času vzhľadom na miesto bývania.	potvrdená
H₃ Existuje významná súvislosť medzi vekom a trávením voľného času.	nepotvrdená

H₃ Existuje významná súvislosť medzi vekom a trávením voľného času.

Pri hypotéze č.3 sme overovali, či existuje súvislosť medzi vekom a trávením voľného času. Táto hypotéza sa nám nepotvrdila. Z výsledkov výskumu vyplynulo, že výber aktivít nezáleží na veku respondentov.

Z celkových ziskní nášho výskumu sme zistili, že deti a mládež najviac času trávia so svojimi rovesníkmi a spolužiakmi.

Zistili sme, že rodina a rodinné prostredie majú významný vplyv na voľný čas našich respondentov.

V rámci výskumu sme chceli zistiť, či sú respondenti oboznámení s možnosťami trávenia voľného času vo svojom okolí, kde sme zistili, že majú iba čiastočné informácie a tieto možnosti vo veľkej miere nevyužívajú.

Ďalším cieľom bolo zistiť čo si predstavujú pod pojmom voľný čas. prevážna väčšina respondentov uviedla, že je to oddych doma s rodinou, čas strávený s priateľmi, komunikácia prostredníctvom informačných technológií a ničnerobenie.

6 ODPORÚČANIA PRE PRAX

Na základe našich zistení o trávení voľného času detí a mládeže vieme odporučiť:

- Snažiť sa aktivizovať deti a mládež a zapojiť ich do svojich aktivít.
- Lepšie informovať o svojej činnosti a aktivitách deti, mládež, ich rodičov a celú spoločnosť.
- Naučiť mladých ľudí vyjadriť čo sa im na aktivitách v organizácii páči, aký majú z toho úžitok.
- Dať do povedomia, že organizácie sú otvorné aj ďalším deťom a mladým ľuďom a že tam môžu doviest' svojich kamarátov a rovesníkov.
- Venovať zvýšenú pozornosť príprave rodinných programov a podujatí.
- Dbáť na to, aby mladí ľudia vedeli, že sú členmi aktivít občianskeho združenia alebo neziskovej organizácie. a boli na to patrične hrdí.
- Organizácie vnímať ako priestor pre sebarealizáciu sa detí a mládeže, nie ako organizátor voľného času.
- V praxi uplatňovať také formy práce s mládežou, ktoré zachytia aj tých mladých ľudí, ktorí majú záujem o rôzne aktivity, ale nechcú byť organizovaní.
- Posilňovať zručnosti potrebné pre úspešnú participáciu a spoluprácu mládeže a spoločnosti
- Viest' mladých ľudí k plánovaniu si svojho voľného času aktívnou formou.
- Definovať vhodné formy a nástroje pre efektívnejšie informovanie mladých ľudí o možnostiach prežívania voľného času.
- Zmapovať činnosť detských a mládežníckych organizácií v oblasti neformálneho vzdelávania, dobrovoľníctva.
- Zlepšiť a zefektívniť spoluprácu medzi školou a rodičmi pri výbere voľnočasových aktivít.

ZÁVER

V našej práci sa nám na základe našich zistení v oblasti skúmania voľného času podarilo zdôvodniť dôležitosť a veľký význam využívania voľného času detí a mládeže. Ukázali sme, prečo je pre deti a mládež dôležité, efektívne a zmysluplné využívanie voľného času. Zistili sme ako deti a mládež hospodária so svojim voľným časom, aké majú možnosti, aké informácie majú k dispozícii o trávení svojho voľného času.

Významnými činiteľmi, ktoré ovplyvňujú ako deti a mládež trávia svoj voľný čas je predovšetkým rodina, škola a v neposlednom rade aj rovesníci a priatelia.

Výchova a vzdelávanie vo voľnom čase sú dôležitou súčasťou života detí, majú význam pre budúci osobnostný rozvoj a ďalšie uplatnenie jedincov v spoločnosti.

Je veľmi dôležité usmerňovať deti a mládež k aktívnemu využívaniu svojho voľného času, ukázať im možnosti aktívnych foriem a tak predchádzať vzniku sociálno-patologických javov. Primárna prevencia má v tomto prípade významné postavenie pre budúcnosť každého jednotlivca. V súčasnej dobe narastania kriminality a rôznych závislostí stojíme v zmenenej spoločenskej situácii pred naliehavými úlohami hľadania nových prístupov k deťom a mládeži aj v ovplyvňovaní ich voľného času.

Predovšetkým sa jedná o to, aby sa mládež stala aktívnym subjektom svojho vlastného vývinu a spoločenského diania, a nie iba konzumentom výdobytkov doby.

Významným faktorom je usmerňovanie detí a mládeže z pohľadu rodičov, učiteľov a vychovávateľov. Poukázali sme na vplyv miesta bydliska na trávenie voľného času mládeže, takisto na rozdiely podľa rodovej determinácie žiakov.

Dôležitým faktorom je aj rozvíjanie záujmov, talentu a nadania mladých ľudí, preto kladieme veľký dôraz na uskutočňovanie záujmových činností prostredníctvom rôznych zariadení, centier voľného času, školských klubov, školských internátov a podobne.

Výchova v širšom zmysle edukácie je nikdy nekončiaci proces, neustále pokračuje v spojení starších a mladších generácií. Je to proces, ktorý je zameraný do budúcnosti.

V rodine, v škole, v zariadeniach voľného času všade tam má výchova svoje opodstatnenie a význam pre ich budúcnosť a pre budúcnosť spoločnosti.

Naším názorom je, že je nutné, aby sa tejto problematike venovalo viac času a prikládal sa väčší význam zo strany spoločnosti. spoločnosť by mala mať prioritný zájem, aby deti a

mládež trávili svoj voľný čas efektívne a tvorivo, a tak prispievali k rozvoju vlastnej osobnosti a celej spoločnosti. Má dôležitú úlohu v prípravě človeka na aktívnu účasť na spoločenskom živote, v zmysle vlastného sebavyjadrenia a sebarealizácie s vedomím zodpovednosti za svoje konanie.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

BABIAKOVÁ, Simoneta, a kol., 2007. *Pedagogika voľného času a školské kluby detí*. Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB BB. ISBN 978-80-8083-431-9.

BEŇO, Matej, a spol., 2004. *Regionálne školstvo v Slovenskej republike*. Bratislava: Ústav informácie a prognóz školstva.

BEŇO, Matej, Ľudmila ŠIMČÁKOVÁ a Ján HERICH, 2006. *Rodičia a súčasnej škole*. Bratislava: Ústav informácie a prognóz školstva. ISBN 8C0-7098-441-4.

BRESTOVANSKÝ, Martin, 2013. *Pedagogika voľného času 2. Pedagogika zážitku a hra*. Trnava: Trnavská univerzita v Trnave. ISBN 978-80-8082-751-9.

BRINDZA, Ján, 1984. *Deti a ich voľný čas*. Bratislava: Smena.

ČERTÍK, Miroslav a Věra FIŠEROVÁ. 2009. *Volný čas, životný styl a cestovní ruch*. Praha: Vysoká škola hotelová. ISBN 978-80-86578-93-4.

GAVORA, Peter, 2008. *Úvod do pedagogického výskumu. 4.vydanie*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 978-80-223-2391-8.

GUBRICOVÁ, Janette, 2010. *Programy výchovy v školskom klube detí*. Trnava: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave.. ISBN 978-80-8082-403-7.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výskumu. Základy kvantitatívneho výskumu*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-1369-4.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ, 2011. *Pedagogické ovlivňování volného času*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0030-7.

HLÁSNA, Slávka, a kol. 2006. *Úvod do pedagogiky*. Nitra: Enigma. ISBN 80-89132-29-4.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-972-5.

KAČÁNI, Vladislav, a kol., 2005. *Psychológia a pedagogika pomáhajú škole*. Bratislava: Iris, ISBN 80-89018-85-8225-0615-X.

KAČANIOVÁ, Jarmila, 1994. *Psychológia pre učiteľov*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave.

KLEIN, Vladimír, a kol., 2010. *Sociálna pedagogika pre pomáhajúce profesie*. Nitra: Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Fakulta sociálnych vied a zdravotníctva. ISBN 978-80-8094-835-1.

KOMINAREC, Igor, Valentína ŠUŠŤÁKOVÁ a Jarmila DARGOVÁ, 2005. *Základy pedagogiky*. Prešov: Prešovská univerzita. ISBN 80-8086-406-5.

KOMINAREC, Igor. 2003. *Úvod do pedagogiky voľného času*. Prešov: Grafotlač. ISBN 80-968608-5-2.

KRATOCHVÍLOVÁ, Emília, 2010. *Pedagogika voľného času*. Trnava: TYPI UNIVERSITATIS TYRNAVIENSIS. ISBN 978-80-8082-330-6.

KRAUS, Blahoslav a Věra POLÁČKOVÁ, 2001. *Člověk – prostředí - výchova*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-004-2.

KUBÍK, Ferdinand a Slávka MICHANČOVÁ, 2007. *Problematika voľného času a mládeže*. Prešov: Prešovská univerzita Prešov. ISBN 978-80-8068-643-7.

MALINOVÁ, A. 1994. *Výchovná starostlivosť o deti vo voľnom čase ako prevencia protispoločenskej a trestnej činnosti*. Záverečná práca. Bratislava: FF UKF.

MAREŠ, Jiří, 2013. *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0174-8.

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA, VEDY, VÝSKUMU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY. [online]. 2016. [cit. 2016-02-13]. Bratislava. Dostupné z: https://www.minedu.sk/data/files/5762_koncepcia_prace_s_mladezou.pdf

PÁVKOVÁ, Jiřina, a kol. 2002. *Pedagogika voľného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.

PÉTIOVÁ, Marianna a Gabriela VIČÍKOVÁ, 1996. *Situačná analýza postavenia mládeže v Slovenskej republike*. Bratislava: Ústav informácií a prognóz školstva.

PŘADKA, Milan, 2002. *Kapitoly z dejín pedagogiky voľného času*. Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. ISBN 80-210-2033-4.

PRŮCHA, Jan, 2000. *Přehled pedagogiky: Úvod do studia oboru*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-399-4.

PRŮCHA, Jan, 2002. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-631-4.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.

SEIČOVÁ, Ľuboslava, 2002. *Voľný čas a delikvencia mládeže*. *Mládež a spoločnosť*, roč. 8, č. 1, s. 5-6.

SKALKOVÁ, Jarmila, a kol., 1983. *Úvod do metodológie a metod pedagoického výzkumu*. Praha: SPN.

ŠVEC, Štefan, 1995. *Základné pojmy v pedagogike a andragogike*. Bratislava: Iris. ISBN 80-88778-15.8.

VIŠŇOVSKÝ, Ľubomír a Vladislav KAČÁNI, 2001. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava: IRIS. ISBN 80-89018-25-4.

ZELINA, Miron, 1996. *Stratégia a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: Iris. ISBN 80-967013-4-7.

ZELINOVÁ, Milota, 2012. *Voľný čas efektívne a tvorivo*. IURA EDITION. ISBN 978-80-8078-479-9.

ZOZNAM POUŽITÝCH SYMBOLOV A SKRATIEK

atď. a tak ďalej

CVČ centrum voľného času

MŠ SR Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

napr. napríklad

SŠ stredná škola

tzv. takzvane

tzn. to znamená

ZŠ základná škola

ZUŠ základná umelecká škola

ZOZNAM OBRÁZKOV

Obrázok 1 Rozdelenie respondentov podľa rodovej determinácie

Obrázok 2 Počet žiakov v závislosti od veku

Obrázok 3 Počet žiakov z hľadiska bydliska

Obrázok 4 Význam pojmu voľný čas pre žiakov

Obrázok 5 Význam pojmu voľný čas z pohľadu dievčat

Obrázok 6 Význam pojmu voľný čas z pohľadu chlapcov

Obrázok 7 Význam pojmu voľný čas z hľadiska bydliska – obec

Obrázok 8 Význam pojmu voľný čas z hľadiska bydliska – mesto

Obrázok 9 – Odlišnosť predstáv o voľnom čase v závislosti od pohlavia – dievčatá

Obrázok 10 – Odlišnosť predstáv o voľnom čase v závislosti od pohlavia - chlapci

Obrázok 11 Možnosti využívania inštitúcií voľného času z hľadiska bydliska - obec

Obrázok 12 Možnosti využívania inštitúcií voľného času z hľadiska bydliska – mesto

Obrázok 13 Aktívne/pasívne využívanie voľného času

Obrázok 14 Rozloženie dát škály - Pasívne trávenie voľného času

Obrázok 15 Rozloženie dát škály - Aktívne trávenie voľného času

Obrázok 16 Porovnanie pasívneho trávenia voľného času vzhľadom na pohlaví

Obrázok 17 Porovnanie aktívneho trávenia voľného času vzhľadom na pohlaví

Obrázok 18 Porovnanie pasívneho trávenia voľného času vzhľadom na bydlisko

ZOZNAM TABULIEK

Chyba! Nenalezena položka seznamu obrázků.

Tabuľka 1 Počet žiakov z hľadiska stupňa školy (ISCED2, ISCED3)

Tabuľka 2 Množstvo voľného času z pohľadu chlapcov a dievčat

Tabuľka 3 Kto rozhoduje trávení voľného času z pohľadu chlapcov a dievčat

Tabuľka 4 Miera súhlasu/nesúhlasu s výrokmi z pohľadu dievčat

Tabuľka 5 Miera súhlasu/nesúhlasu s výrokmi z pohľadu chlapcov

Tabuľka 6 Súhlas/nesúhlas s informovanosťou z hľadiska bydliska – obec

Tabuľka 7 Súhlas/nesúhlas s informovanosťou z hľadiska bydliska – mesto

Tabuľka 8 Deskriptívna štatistika

Tabuľka 9 Test normality

Tabuľka 10 Mann-Whitney U test koeficienty 1

Tabuľka 11 Mann-Whitney U test koeficienty 2

Tabuľka 12 Korelácie medzi trávením voľného času a vekom

Tabuľka 13 Výsledky výskumu

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha P I: Dotazník o trávení voľného času

PRÍLOHA P I: NÁZOV PRÍLOHY

TRÁVENIE VOLNÉHO ČASU

Vážený žiak, vážená žiačka

realizujeme výskum, ktorý je zameraný na skúmanie toho, čo mladí ľudia vo veku od 13 do 19 rokov na Slovensku robia vo svojom voľnom čase, čo by vo voľnom čase chceli robiť a aké k tomu majú vytvorené podmienky. Výskumom sa snažíme zistiť i to, ako sú mladí ľudia informovaní o aktivitách, do ktorých sa vo svojom voľnom čase môžu zapojiť a odkiaľ tieto informácie získavajú. Dotazník je anonymný, nemusíš v ňom uvádzať svoje meno. Výsledky výskumu budú použité v diplomovej práci a v budúcnosti na zlepšenie podmienok pre aktivity mladých ľudí vo voľnom čase.

Ďakujeme za spoluprácu a za Tvoje odpovede.

Zakrúžkujte:

Som: 1. chlapec 2. dievča
Bývam: 1. na dedine (v obci) 2. v meste
Koľko máš rokov:

Otázka č.1

V tejto otázke Ťa poprosíme označiť **len jednu možnosť** – tú, ktorú považuješ za najvýstižnejšiu v súvislosti s voľným časom:

Voľný čas pre mňa predovšetkým znamená:

1. ničnerobenie
2. oddych s priateľmi a rodinou
3. možnosť venovať sa svojim záľubám, záujmom a koníčkom
4. priestor na ďalšie vzdelávanie
5. možnosť pomáhať svojmu okoliu
6. iné, uveď:

Otázka č.2

Ako by sivo všeobecne zhodnotil množstvo voľného času, ktorý máš? Tiež vyber **len jednu možnosť**.

1. mám ho veľa, neviem čo s ním

2. mám ho dostatočne, tak akurát
3. mám ho málo, potreboval by som viac
4. neviem posúdiť

Otázka č. 3

Voľný čas je možné využívať rôznymi spôsobmi. Niekedy potrebujeme len pasívne oddychovať, inokedy máme potrebu viac sa zapájať do rôznych aktivít. Nemusíme ich vykonávať každý deň, ale sú súčasťou toho, ako využívame čas po splnení všetkých povinností, ktoré máme. **Skús** sa teraz preto zamyslieť, ako často vykonávaš ďalšie uvedené aktivity: Pozri si prosím pozorne uvedené aktivity a pri každej označ, ako často ju vykonáva.

Aktivity / frekvencia	vôbec	veľmi málo	často	veľmi často
1. Oddychujem doma (napr. pozerám TV, počúvam hudbu, hrám počítačové hry)	1	2	3	4
2. Komunikujem s kamarátmi (napr. chatujem, telefonujem, SMS-kujem)	1	2	3	4
3. „Chodím po obchodoch, nakupujem“	1	2	3	4
4. Stretávam sa s kamarátmi (napr. vonku na dvore, v krčme, na diskotéke)	1	2	3	4
5. Čítam, vyhľadávam informácie (napr. knihy, internet)	1	2	3	4
6. Navštevujem kultúrne podujatia (napr. kino, divadlo, koncerty)	1	2	3	4
7. Venujem sa svojím záujmom a koníčkom (napr. športujem, chodím do prírody, niečo zbieram)	1	2	3	4
8. Rozširujem si svoje vzdelanie (napr. ZUŠ, jazykový alebo				

počítačový kurz, doučovanie)	1	2	3	4
9. Chodím na krúžky, stretnutia (napr. do centra voľného času, občianskeho združenia, klubu)	1	2	3	4
10. Zapájam sa do aktivít, ktoré organizuje niekto v našej obci (meste, dedine)	1	2	3	4
11. Chodím na stretnutia žiackej školskej rady, obecnej/mestskej rady mládeže a pod.	1	2	3	4
12. Organizujem stretnutia, aktivity, podujatia pre druhých	1	2	3	4
13. Pracujem ako dobrovoľník/čka v mimovládnej organizácii, ako vedúci/vedúca, animátor/ka a pod.	1	2	3	4

Otázka č. 4

Kto rozhoduje o tom, čo budeš robiť vo svojom voľnom čase? Je potrebné označiť **iba jednu možnosť**.

1. rozhodujem sa vždy sám na základe vlastného úsudku
2. rozhodujem sa sám/sama, no zvyknem sa poradiť s inými (napr. rodičia, partner/ka, priatelia)
3. prispôsobujem sa svojmu okoliu (napr. priateľom, partnerovi/ke, rodine)
4. väčšinou musím robiť to, čo povedia iní (napr. napr. rodičia, partner/ka, priatelia)
5. vôbec nerozhodujem o tom, ako budem prežívať svoj voľný čas – rozhoduje za mňa niekto iný –
 uved'te kto

Otázka č. 5

Ak sú v Tvojom blízkom okolí nasledujúce možnosti využívania voľného času, vyznač na predloženej škále, do akej miery ich využívaš. Číslo 1 znamená, že ich vôbec nevyužívaš, číslo 5 znamená, že ich využívaš najviac ako môžeš. Ak uvedené možnosti v tvojom okolí nie sú, označ možnosť „Nie sú“.

	vôbec nevyu- žívam	využívam najviac ako sa dá	nie sú	neviem
1. Možnosti športového vyžitia (napr. ihriská, parky)	1	2	3	4
2. Možnosti kultúrneho vyžitia (napr. divadlá, kiná, koncerty)	1	2	3	4
3. Možnosti získavania informácií (knihnice, informačné centrá)	1	2	3	4
4. Centrá voľného času	1	2	3	4
5. Mimovládne organizácie, ktoré poskytujú možnosti na prežívanie voľného času	1	2	3	4
6. Škola, školský klub, krúžky v škole	1	2	3	4
7. Otvorené kluby, nízkoprahové kluby	1	2	3	4
8. Pastoračné centrum, zborový dom	1	2	3	4
9. Základná umelecká škola	1	2	3	4
10. Vzdelávacie inštitúcie (napr. jazyková škola, počítačový kurz a pod.)	1	2	3	4

Otázka č. 6

Vyjadrite mieru súhlasu alebo nesúhlasu s uvedenými výrokmi.

Výroky	úplne súhlasím	skôr súhlasím	skôr nesúhlasím	vôbec nesúhlasím	neviem
1. Nezáleží mi na tom, ako využívam voľný čas. Dôležité je, že ho vôbec mám.	1	2	3	4	5
2. Moje okolie (sídliisko, mesto, obec) mi poskytuje veľa možností na využívanie voľného času.	1	2	3	4	5

3. Veľa svojho času musím venovať povinnostiam a práci.	1	2	3	4	5
4. Mám dostatok peňazí na to, aby som mohol využívať voľný čas po svojom.	1	2	3	4	5
5. Svoj voľný čas by som chcel využívať efektívnejšie, žiaľ, neviem si ho dobre naplánovať.	1	2	3	4	5
6. Mám dostatok informácií o tom, čo sa u nás deje a kam sa môžem zapojiť.	1	2	3	4	5

Otázka č. 7

Aký je hlavný dôvod toho, že sa Tvoje predstavy o ideálne prežitom voľnom čase líšia od skutočnosti? (Označ jeden, najdôležitejší/najzávažnejší dôvod.)

1. na tie aktivity, ktoré by som chcel robiť, nemám dostatok času
2. nedostatok možností v mojom okolí
3. mám málo priateľov, ktorí by zdieľali moje predstavy o voľnom čase
4. nedostatok informácií
5. nedostatok finančných prostriedkov
6. vlastná lenivosť
7. iné, uveďte

Otázka č. 8

Aké informácie o možnostiach využívania voľného času Ti v súčasnosti chýbajú? (Na škále od 1 po 5 označ mieru záujmu o dané informácie, pričom 1 znamená, že Ti vôbec nechýbajú a 5, že Ti tieto informácie veľmi chýbajú.)

Typ informácie	vôbec mi nechýbajú	veľmi mi chýbajú	nemám o ne záujem	neviem
1. Zaujímavé kultúrne podujatie (film, divadlo, koncert).				

	1	2	3	4
2. Diskusia na tému, ktorá ma zaujíma.	1	2	3	4
3. Možnosť ďalšieho vzdelávania napr. prednášky, kurzy, školenia.	1	2	3	4
4. Víkendové podujatie, ktorého by som sa rád/a zúčastnil/a.	1	2	3	4
5. Možnosť zapojiť sa do dobrovoľníckych aktivít.	1	2	3	4
6. Zaujímavá kniha, ktorú by som si mohol/a prečítať.	1	2	3	4
7. Možnosť navštevovať krúžky.	1	2	3	4
8. Možnosť zapojiť sa do aktivít detskej a mládežníckej organizácie.	1	2	3	4
9. Možnosť ísť na tábor.	1	2	3	4

Ďakujeme Vám veľmi pekne za vyplnenie dotazníka.